

«ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ»

ΤΜΗΜΑ : ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΓΚΑΛΙΟΥΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

*" ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΠΡΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ"*

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΗΛΙΑΣ ΜΑΚΡΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 2009

Περίληψη

Είναι γενικά αποδεκτό πως ζούμε σε μια κοινωνία όπου η λειτουργία των επιχειρήσεων συνεχώς αλλάζει και όλες οι επιχειρήσεις μέσω της διαδικασίας της σωστής εφαρμογής του όρου σωστού προγραμματισμού και management, προσπαθούν να ισχυροποιήσουν την θέση τους στην αγορά και συγχρόνως να επιτύχουν το μεγαλύτερο ποσοστό κέρδος που μπορούν να έχουν και το οποίο θα τους εξασφαλίσει την μακροβιότητα αυτών στην αγορά στην οποία λειτουργεί. Για να μπορέσει όμως η κάθε επιχείρηση να ισχυροποιήσει την θέση της στην αγορά στην οποία βρίσκεται και λειτουργεί, θα πρέπει να ακολουθήσει μια στρατηγική και ένα συγκεκριμένο πλάνο management το οποίο θα είναι απολύτως προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τις ιδιοτητές της και θα βασίζεται σε μια επικοινωνιακή και συνάμα επεκτατική πολιτική, εφόσον βέβαια πληρούνται οι προϋποθέσεις για κάτι τέτοιο.

Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ως επιχειρήσεις λειτουργούν και τα διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα, προσπαθώντας να ισχυροποιήσουν την παρουσία τους στην Ελληνική αγορά και συγχρόνως να επεκταθούν και στις νέες διαμορφούμενες χρηματοοικονομικές αγορές της Ευρώπης, συμβάλλοντας έτσι αποτελεσματικά στην ανάπτυξη του τόπου που λειτουργούν αλλά και στους επιμέρους τομείς της οικονομίας. Οι όροι βέβαια Χρηματοοικονομική και Τραπεζική είναι ευρέως διαδεδομένοι στις μέρες μας και αφορούν τις μορφές της εμπορικής συμπεριφοράς τραπεζών και το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει, τα είδη κινδύνων που μπορούν να αντιμετωπιστούν αλλά και την αποτελεσματική διαχείριση αυτών. Όλα αυτά συνεισφέρουν καταλυτικά στην

λειτουργία της κάθε τράπεζας εντός της αγοράς όπου λειτουργεί και μπορεί να επηρεαστεί σε σημαντικό βαθμό από την όποια οικονομική παγκόσμια ή τοπική δυσφορία.

Σκοπός βέβαια της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας είναι η βιβλιογραφική διερεύνηση και καταγραφή του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και ειδικότερα οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα αναφορικά με το γενικότερο πλαίσιο προσφοράς δανείων και πρόβλεψη αλλά και αντιμετώπιση κινδύνων στην αγορά όπου και λειτουργούν. Επίσης ποια τα χρηματοδοτικά προϊόντα που προσφέρουν οι τράπεζες στις επιχειρήσεις και συγκεκριμένα ο Τραπεζικός Όμιλος Πειραιώς.

Σημαντικό ρόλο στην διερεύνηση αυτή, κατέχει και η εμπειρική έρευνα η οποία διεξήχθη από τον φοιτητή αναφορικά με τον τρόπο που λειτουργούν οι εμπορικές τράπεζες γενικότερα και στην Ελλάδα ειδικότερα με μελέτη του τραπεζικού Ομίλου Πειραιώς, τι προσέχουν αλλά και πως φυλάσσονται από τους καθημερινούς χρηματοπιστωτικούς κινδύνους καθώς και ποιες οι μορφές και κινήσεις των παρόντων και μελλοντικών επενδύσεων, έτσι ώστε να αναταπεξέλθουν στην παγκόσμια και εγχώρια οικονομική κρίση του τελευταίου έτους που διανύουμε.

Ευχαριστίες

Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στον Καθηγητή μου και επιβλέπων της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας Κο. για την πολύ μεγάλη βοήθεια της κατά την διάρκεια της έρευνας μου.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω όλους τους ειδικούς αλλά και εκείνους που ασχολούνται με τα θέματα χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και πώλησης διαφόρων τραπεζικών προϊόντων στις διάφορες εμπορικές τράπεζες που λειτουργούν στην περιοχή της Αθήνας και οι οποίες σε μεγάλο μέρος συνδέονται και με προϊόντα τα οποία απευθύνονται και στην αγροτική περιφέρεια. Επιπλέον θα ήθελα να αποστείλω τις ευχαριστίες μου σε όλους τους εργαζομένους στην Τράπεζα Πειραιώς, οι οποίοι με την απρόσκοπτη παροχή πληροφοριών από μέρους τους με βοήθησαν στην διεκπαιρέωση και συγγραφή της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας και έρευνας σχετικά με την αγοροπωλησία που πραγματοποιήθηκε.

Τέλος, θα επιθυμούσα να αποστείλω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της οικογενείας μου αλλά και τους φίλους μου, οι οποίοι όλο αυτόν τον καιρό της προετοιμασίας της πτυχιακής μου εργασίας αλλά και έρευνας με στήριξαν σε υπέρτατο βαθμό.

Εισαγωγή

Τα πρώτα ουσιαστικά αλλά ακόμα δειλά δείγματα της χρηματοοικονομικής και εμπορικής λειτουργίας των τραπεζών σε παγκόσμιο επίπεδο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ξεκινούν την δεκαετία του 1950, διότι η παγκόσμια ύφεση της δεκαετίας του 1930 και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος δεν άφησαν πολλά περιθώρια ανάπτυξης των πολυεθνικών εταιρειών νωρίτερα. Σημαντική εξέλιξη στο παγκόσμιο εμπόριο και στις επενδύσεις των πολυεθνικών εταιριών στο εξωτερικό ήταν η συμφωνία του Bretton Woods και η σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών¹.

Κατά την δεκαετία του 1960 η σύγχρονη Διεθνής Εμπορική και Χρηματοοικονομική Τραπεζική όπως την γνωρίζουμε σήμερα, εξελίχτηκε ακόμη περισσότερο. Την περίοδο αυτή, το οικονομικό και νομισματικό περιβάλλον έγινε ευνοϊκότερο για την δραστηριοποίηση πολλών επιχειρήσεων στους τόπους έδρας τους αλλά και σε απομακρυσμένες γεωγραφικά περιοχές. Οι πρώτες χώρες υποδοχής των εμπορικών τραπεζών ήταν χώρες που διέθεταν πόλεις - οικονομικά κέντρα όπως για παράδειγμα το Λονδίνο.

Οι βασικότεροι παράγοντες που οδήγησαν στη ραγδαία αύξηση του αριθμού των εμπορικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται σε μια χώρα ήταν οι εξής ακόλουθοι :

i) η αύξηση του αριθμού των πολυεθνικών εταιριών

Η αύξηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία ανάπτυξη της εμπορικής τραπεζικής δραστηριότητας. Οι τράπεζες έπρεπε να

ακολουθήσουν τις θυγατρικές των πολυεθνικών στις χώρες του εξωτερικού για να διατηρήσουν την προνομιακή σχέση που είχαν αναπτύξει με αυτές και για να αποθαρρύνουν ανταγωνίστριες τράπεζες. Μια από τις κυριότερες αιτίες που δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για τη ραγδαία αύξηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων ήταν η πολιτική προστατευτισμού που εφάρμοσαν οι περισσότερες κυβερνήσεις, το οποίο δημιούργησε εμπόδια στην ελεύθερη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου.

Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις λοιπόν, αναζήτησαν τρόπους για να παρακάμψουν τα δασμολογικά εμπόδια που επέβαλαν οι εθνικές κυβερνήσεις, καταφεύγοντας στο εξωτερικό και επενδύοντας στις τοπικές αγορές. Επίσης το χαμηλό κόστος παραγωγής ήταν σημαντικός παράγοντας και ένα από τα ισχυρά πλεονεκτήματα για την παρουσία πολυεθνικών εταιρειών σε αυτές τις χώρες. Τέλος η καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών των πολυεθνικών εταιρειών στις αγορές του εξωτερικού, μπορούσε να επιτευχθεί με τη φυσική παρουσία τους στην τοπική αγορά, το οποίο ταυτόχρονα είναι και ένας λόγος μείωσης του κινδύνου εμφάνισης ανταγωνιστριών εταιρειών στην τοπική αγορά.

β) η ανάπτυξη της αγοράς του ευρωσυναλλάγματος,

Ευρωσυνάλλαγμα θεωρείται οποιοδήποτε νόμισμα, εφόσον χρησιμοποιείται για την πραγματοποίηση συναλλαγών σε χώρα διαφορετική από την χώρα έκδοσης, ενώ η αγορά στην οποία πραγματοποιούνται συναλλαγές επί ενός νομίσματος διαφορετικής εθνικότητας ονομάζεται ευρωπαϊκή. Οι πρώτες ευρωπαϊκές εμφανίστηκαν από τα πλεονάσματα δολαρίων που διέθεταν οι πολυεθνικές εταιρείες. Στο Λονδίνο για παράδειγμα

λειτουργούσαν πολλές τέτοιες επιχειρήσεις και αποτελούσε το ιδανικότερο κέντρο για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συναλλάγματος. Ένας άλλος σημαντικός λόγος για την ανάπτυξη της αγοράς ευρώδολαρίων, ήταν το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών στις ΗΠΑ, αλλά και οι περιορισμοί που επέβαλε η αμερικανική κυβέρνηση στο τραπεζικό σύστημα.

γ) η ανάπτυξη της αγοράς ευρωχρεωγράφων

Η αγορά των ευρωχρεωγράφων είναι μια διεθνής κεφαλαιαγορά, που διακινεί μακροπρόθεσμες ομολογίες. Τα ομόλογα διακρίνονται ανάλογα με την χώρα έκδοσης, την χώρα διαπραγματεύσεως και το νόμισμα στο οποίο είναι εκφρασμένα και κατατάσσονται σε εγχώρια και διεθνή. Τα διεθνή διακρίνονται στις εξής επιμέρους κατηγορίες που είναι τα ξένα ομόλογα, ευρωομόλογα και παγκόσμια ομόλογα.

Αρχικά η αγορά αυτή αναπτύχθηκε εξαιτίας του αποκλεισμού που επέβαλαν οι ΗΠΑ στη διάθεση ξένων ομολογιών στην αγορά τους με την επιβολή Δασμού Εξισώσεως Επιτοκίων. Στην συνέχεια όμως, καθώς το 1968 ψηφίστηκε από την αμερικανική κυβέρνηση νόμος που απαγόρευε σε αμερικανικές εταιρείες να αντλούν χρηματοδότηση από την εσωτερική κεφαλαιαγορά για επενδύσεις που προορίζονταν εκτός ΗΠΑ, αυτό έδωσε περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη της αγοράς ευρωομολόγων, γιατί οι αμερικανικές εταιρείες μπορούσαν να απευθυνθούν στην ευρωπαϊκή αγορά για τις χρηματοδοτήσεις που αφορούσαν επενδύσεις τους στο εξωτερικό.

δ) η δημιουργία αγοράς πιστώσεων.

Ένα από τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετώπιζε η διεθνής εμπορική τραπεζική της δεκαετίας του 1970, ήταν τα προβλήματα που είχαν σχέση με την παροχή δανείων με μεσομακροπρόθεσμο ορίζοντα. Τα δάνεια αυτά χορηγούνταν με σταθερό επιτόκιο, πράγμα που δεν επιθυμούσαν οι τράπεζες εξαιτίας του ολοένα αυξανόμενου πληθωρισμού αλλά και του γεγονότος ότι τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια στην αγορά του ευρωσυναλλάγματος ήταν υψηλότερα.

Η εμφάνιση των κοινοπρακτικών ευρωπιστώσεων με κυμαινόμενο επιτόκιο έλυσε το πρόβλημα των τραπεζών από τις απότομες διακυμάνσεις του πληθωρισμού. Με την εμφάνιση των ευρωπιστώσεων, οι τράπεζες ανέπτυξαν στενότερη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο και απέκτησαν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις εγχώριες εμπορικές τράπεζες. Όλη αυτή η κατάσταση λοιπόν είχε ως αποτέλεσμα να σχηματιστούν δίκτυα εμπορικών τραπεζών στο εξωτερικό με σκοπό τη δημιουργία επιχειρηματικών συνεργασιών για τη διοχέτευση της ρευστότητας τους σε δάνεια αυτής της μορφής.

Ωστόσο σημαντικότερο ρόλο κατέχει και η ανάγκη της, επικοινωνίας και δημοσίων σχέσεων η οποία άρχισε να γίνεται όλο και πιο πειστική με την αύξηση του πληθυσμού και την ανάπτυξη των πόλεων με τα μικρά και τα μεγάλα τους καταστήματα, με τη μαζική βιομηχανική παραγωγή, την αύξηση δηλαδή της ποσότητας των παραγόμενων αγαθών, την ελεύθερη αγορά και την ανάπτυξη του ανταγωνισμού, με την επέκταση των δρόμων και των σιδηροδρόμων για την μεταφορά των αγαθών. Πρόκειται δηλαδή για μια

διαρκώς μεταβαλλόμενη διεργασία που αντιπροσωπεύει νέα προϊόντα, υπηρεσίες, προσφορά και ζήτηση, σε συνδυασμό πάντα με τα νέα μέσα και τις τεχνικές επικοινωνίας που υποβοηθούν τις δραστηριότητες της ανταλλαγής και όπου εντός αυτών των πλαισίων κινούνται και οι διεθνείς και εγχώριοι τραπεζικοί όμιλοι και καταστήματα, προκειμένου να ασκούν την επεκτατική πολιτική που επιθυμούν και να εδραιώνουν περισσότερο τη παρουσία τους.

1. Κεφάλαιο 1ο : Οι Λειτουργίες και τα Κυριότερα Χαρακτηριστικά των Εμπορικών Τραπεζών

1.1 Λειτουργίες Χρηματοοικονομικών και Εμπορικών Τραπεζών

Οι κύριες βασικές λειτουργίες των χρηματοοικονομικών και εμπορικών τραπεζών, θεωρούνται η *χρηματική* και η *πιστωτική*. Ως *χρηματική λειτουργία* εννοείται η διευκόλυνση των χρηματικών συναλλαγών, παρέχοντας ταυτόχρονα το χρηματικό μέσο το οποίο δημιουργεί και διαχειρίζεται ένας ειδικός τύπος χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, η κεντρική τράπεζα, καθώς και ένα αποτελεσματικό σύστημα πληρωμών και εκκαθάρισης συναλλαγών το οποίο αποτελεί λειτουργία των εμπορικών τραπεζών³.

Σε διεθνές επίπεδο, η χρηματοοικονομική και εμπορική τραπεζική εκπληρώνει την χρηματική λειτουργία, τόσο με το να παρέχει διεθνή χρηματικά μέσα πληρωμών, όσο και με διεθνή συστήματα πληρωμών και εκκαθάρισης των συναλλαγών. Ουσιαστικά αυτό εκπληρώνεται από το διεθνές νομισματικό σύστημα που επικρατεί σε μια ορισμένη γεωγραφική περιοχή ή σε κάποια χρονική περίοδο, καθώς και από το σύστημα των διευθετήσεων μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Με λίγα λόγια λοιπόν, η χρηματική λειτουργία των χρηματοοικονομικών εμπορικών τραπεζών συνίσταται μέσα στο πλαίσιο του υπάρχοντος νομισματικού συστήματος, από την μια πλευρά στην παροχή ενός διεθνούς χρηματικού μέσου και από την άλλη, στην μετατροπή κάποιο εθνικού νομίσματος το οποίο έχει εκδώσει η κεντρική τράπεζα κάποιας χώρας σε κάποιο άλλο εθνικό νόμισμα. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως η

χρηματική λειτουργία των εμπορικών τραπεζών άλλαξε σημαντικά ύστερα από την οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης. Η χρηματική λειτουργία στις εμπορικές τράπεζες σήμερα, ουσιαστικά έχει αφαιρεθεί από τις Εθνικές κεντρικές τράπεζες και ασκείται σε διεθνές επίπεδο από το ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών.

Ως *πιστωτική λειτουργία* εννοείται η διαμεσολάβηση μεταξύ των πλεονασματικών και ελλειμματικών οικονομικών μονάδων, για την διευκόλυνση της μεταφοράς και αποτελεσματικής κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων και μπορεί να αφορά τις εξής λειτουργίες⁴ :

- *Διαμεσολάβηση μεταξύ κρατών, η οποία γίνεται παραδοσιακά χωρίς την μεσολάβηση χρηματοπιστωτικού ενδιάμεσου*
- *Διαμεσολάβηση μεταξύ κρατών και ιδιωτικών επιχειρήσεων, η οποία πήρε μεγάλη έκταση κατά την δεκαετία του 1970, με την ανακύκλωση των πετροδολαρίων. Ουσιαστικά αυτή η μορφή διαμεσολάβησης πραγματοποιείται είτε μέσω των ευρωπαϊκών είτε με την εγκατάσταση ξένων τραπεζών στην ελλειμματική χώρα και*
- *Διαμεσολάβηση μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων, η οποία διαδόθηκε τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται είτε με τις δυο προηγούμενες μορφές, είτε μέσω της ανάπτυξης διασυνοριακών εμπορικών τραπεζικών συναλλαγών.*

Συνοψίζοντας λοιπόν, θα λέγαμε ότι η χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση των εμπορικών τραπεζών συνίσταται στην ανακατανομή, είτε της συνολικής εμπορικής ρευστότητας, είτε των διεθνών κεφαλαίων μεταξύ των διαφόρων χωρών. Έτσι λοιπόν στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να

δώσουμε έναν ορισμό της διεθνούς εμπορικής χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης. Ως δραστηριότητες εμπορικής χρηματοοικονομικής τραπεζικής θεωρούνται όλες οι δραστηριότητες χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης οι οποίες συνεπάγονται είτε⁵ :

- i. με την δημιουργία και διαχείριση ενός εμπορικού χρηματικού μέσου, είτε
- ii. με την διαμεσολάβηση στην μετατροπή από ένα εθνικό νόμισμα σε ένα άλλο, είτε
- iii. με την μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες μιας χώρας στις ελλειμματικές μονάδες μιας άλλης, ανεξάρτητα από την χώρα εγκατάστασης του χρηματοπιστωτικού ενδιάμεσου, είτε
- iv. με την διαμεσολάβηση αποκλειστικά στο πλαίσιο ενός εθνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος, από ένα ίδρυμα το οποίο έχει διαφορετική χώρα προέλευσης.

Εκτός από τις ιδιαιτερότητες των διεθνών και εγχώριων εμπορικών χρηματοοικονομικών λειτουργιών, υπάρχουν και ιδιαιτερότητες στον τρόπο που επιτελούνται αυτές οι λειτουργίες. Τόσο στην εθνική όσο και στην διεθνή χρηματοπιστωτική διαμεσολάβηση, η μεταφορά χρηματικών πόρων από τους αποταμιευτές στους δανειζόμενους μπορεί να γίνει είτε άμεσα είτε έμμεσα. Ως άμεση μορφή χρηματοδότησης θεωρείται, αυτή που διενεργείται μέσω των κεφαλαιαγορών διότι η διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε αυτές τις περιπτώσεις είναι πολύ περιορισμένη και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υπάρχει καθόλου. Τα χρηματοοικονομικά εμπορικά ιδρύματα και τράπεζες που εμπλέκονται κυρίως στην άμεση μορφή χρηματοδότησης

είναι οι επενδυτικές τράπεζες και οι χρηματιστηριακές εταιρείες, ενώ στην έμμεση οι εμπορικές.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε και τα κυριότερα λοιπόν χαρακτηριστικά της διεθνούς εμπορικής χρηματοοικονομικής τραπεζικής, που θεωρούνται τα παρακάτω :

- Η άμβλυση της διάκρισης μεταξύ άμεσης και έμμεσης διαμεσολάβησης είναι πολύ πιο έντονη στην διεθνή της έκφραση από ότι στην εθνική. Εκτός των εμπορικών τραπεζών δηλαδή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται και όλα τα υπόλοιπα χρηματοοικονομικά ιδρύματα, ανεξάρτητα από την μορφή της διαμεσολάβησης που παρέχουν
- Η διεθνής χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση συνεπάγεται μια πιο πολύπλοκη διαδικασία από αυτήν που διεξάγεται αποκλειστικά μέσα σε εθνικό πλαίσιο. Με λίγα λόγια στη διεθνή χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση, η διαμεσολαβητική διαδικασία λαμβάνεται ως ενιαία, ανεξάρτητα από τον τύπο ή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της και τμηματοποιείται η ίδια αυτή διαδικασία. Δεν υπάρχει δηλαδή, καμία εξειδίκευση των εμπορικών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, υπάρχει εξειδίκευση των διαφόρων αγορών και κυρίως των διεθνών χρηματοοικονομικών κέντρων. Από την άλλη πλευρά σε εθνικό επίπεδο η εξειδίκευση των τραπεζών συνίσταται στο εντοπισμό των δραστηριοτήτων τους σε ένα συγκεκριμένο τμήμα της τραπεζικής αγοράς και στην ανάληψη από αυτές ολόκληρης της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης.

Στο πλαίσιο της συνολικής εμπορικής χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης και τελικά της εξειδίκευσης τους, ο Dematte (1981)⁶ απαριθμεί πέντε μετασχηματισμούς στο πλαίσιο της διεθνούς εμπορικής διατραπεζικής αγοράς :

- ο *Μετασχηματισμός λήξεων* : αγορά κεφαλαίων στην διατραπεζική αγορά με βραχείες λήξεις και τοποθέτησή τους επίσης στην διατραπεζική αγορά με μακροπρόθεσμη μορφή χρηματοδότησης.
- ο *Μετασχηματισμός συναλλάγματος* : αποδοχή καταθέσεων στην εμπορική διατραπεζική αγορά σε ένα νόμισμα, μετατροπή τους σε άλλο νόμισμα στην αγορά συναλλάγματος και επανατοποθέτησή τους στην διατραπεζική αγορά.
- ο *Μεταφορά κεφαλαίων* : αποδοχή καταθέσεων στην εμπορική διατραπεζική αγορά μιας περιοχής και δανεισμός τους στην διατραπεζική αγορά κάποιας άλλης περιοχής.
- ο *Μετασχηματισμός ποσών* : αποδοχή καταθέσεων ορισμένου ποσού και τοποθέτησή τους σε διαφορετικά ποσά.
- ο *Μετασχηματισμός κινδύνου* : αποδοχή κεφαλαίων από τράπεζες μεγαλύτερης και τοποθέτησή τους σε τράπεζες μικρότερης φερεγγυότητας

Θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε πως σχετικά με τις χρηματοοικονομικές λειτουργίες των εμπορικών τραπεζών, υπάρχει πολύ συγκεκριμένη εξειδίκευση των διαφόρων αγορών στο σύνολο τους⁷. Η βασική διάκριση συνίσταται μεταξύ των αγορών στις οποίες διεξάγονται αποκλειστικά

ή σχεδόν αποκλειστικά εργασίες χρηματοοικονομικής εμπορικής τραπεζικής και αυτών στις οποίες διεξάγονται βασικά εμπορικές τραπεζικές εργασίες σε εθνικό πλαίσιο και παράλληλα ασκούνται και εργασίες διεθνούς τραπεζικής.

Τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και εμπορικές τράπεζες, εκτός από την βασική απόφαση που πρέπει να πάρουν σχετικά με την είσοδο τους ή όχι στην διεθνή χρηματοοικονομική αγορά πρέπει να επιλέξουν ανάμεσα σε διάφορες εναλλακτικές λύσεις εάν η απόφασή τους είναι θετική. Μερικές από αυτές τις αποφάσεις είναι, εάν εγκατασταθούν σε ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό κέντρο ή σε ένα εθνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, ή εάν θα εξειδικευτούν και σε ποιες εργασίες της διεθνούς χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης.

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί η δημιουργία ορισμένων νέων κινδύνων για τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα και εμπορικές τράπεζες. Οι πρόσθετοι αυτοί κίνδυνοι συνδέονται κυρίως με τα δύο βασικά χαρακτηριστικά της εμπορικής τραπεζικής σε διεθνές επίπεδο, δηλαδή την διαφορά της εθνικότητας της τράπεζας και του πελάτη της και την συνομολόγηση της συναλλαγής σε ξένο νόμισμα. Οι κίνδυνοι αυτοί είναι γνωστοί ως κίνδυνοι αγοράς και συναλλάγματος για τους οποίους θα η συγγραφέας θα αναφερθεί στις παρακάτω σελίδες αυτής της πτυχιακής εργασίας.

1.2 Είδη Κινδύνων που Αντιμετωπίζουν οι Εμπορικές Τράπεζες Κατά τις Χρηματοοικονομικές Συναλλαγές

Ως κίνδυνος χρηματοοικονομικών συναλλαγών, ορίζεται η μεταβλητότητα των πιθανών αποτελεσμάτων μιας οικονομικής πράξης ή συναλλαγής⁸. Με άλλα λόγια, το αποτέλεσμα δεν μπορεί να προβλεφτεί ακριβώς και έτσι υπάρχει αβεβαιότητα. Γενικότερα οι τραπεζικοί κίνδυνοι που μπορεί να αντιμετωπίσει μια εμπορική τράπεζα κατά τις χρηματοοικονομικές της συναλλαγές, ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες :

i) Πιστωτικός κίνδυνος (credit risk)

Ο πιστωτικός κίνδυνος σχετίζεται με την πιστοληπτική ικανότητα των δανειζόμενων και γενικότερα των αντισυμβαλλόμενων με τις εμπορικές τράπεζες. Σχετίζεται δηλαδή με την πιθανή ζημιά που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας εμπορικός τραπεζικός οργανισμός. Με λίγα λόγια λοιπόν, ο πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται από την ζημιά που μπορεί να προέλθει στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα από την αθέτηση της συμφωνίας εκ μέρους του δανειζόμενου, δηλαδή αφερεγγυότητα⁹. Αν και ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να πάρει πολλές μορφές ανάλογα με το είδος της συναλλαγής, παρ' όλα αυτά, αυτός ο απλός ορισμός υπογραμμίζει τόσο την ποιότητα όσο και την ποσότητα του κινδύνου. Στην κατηγορία του πιστωτικού κινδύνου ανήκουν επίσης οι εξής υποκατηγορίες :

- *Κίνδυνος αφερεγγυότητας ή αθέτησης (default risk)*. Η αφερεγγυότητα μπορεί να οριστεί με διάφορους τρόπους. Συνήθως είναι η αθέτηση εξόφλησης μιας υποχρέωσης (payment default). Η αθέτηση αυτή

δηλώνεται όταν μια προγραμματισμένη πληρωμή δεν εξοφλείται για κάποιο χρονικό διάστημα μετά την λήξη της. Συνήθως το χρονικό διάστημα είναι μικρό για παράδειγμα 3 μήνες.

- *Κίνδυνος χώρας (sovereign risk)*. Συνδέεται με την αδυναμία αποπληρωμής δημόσιου χρέους
- *Κίνδυνος αντισυμβαλλόμενων (counterparty risk)*. Ορίζεται ως η αθέτηση των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου
- *Κίνδυνος έκθεσης ως αποτέλεσμα μελλοντικής αφερεγγυότητας (exposure ή credit risk)*. Αυτός ο κίνδυνος δεν είναι πάντοτε σημαντικός και για ορισμένες δραστηριότητες είναι μηδενικός. Σημαντικός κίνδυνος υπάρχει στην περίπτωση των παράγωγων προϊόντων, όπου στην περίπτωση αυτή η πηγή του κινδύνου είναι οι μεταβολές της αγοράς.
- *Κίνδυνος ανάκτησης (recovery risk)*. Η ανάκτηση μέρους της ζημίας στην περίπτωση της αφερεγγυότητας δεν είναι προβλέψιμη και εξαρτάται από τον τύπο της φερεγγυότητας και άλλους παράγοντες, όπως οι εγγυήσεις από τον δανειζόμενο και ο τύπος αυτών των εγγυήσεων.

ii) Κίνδυνος αγοράς (market risk)

Ο κίνδυνος αγοράς σχετίζεται ουσιαστικά με το μέγεθος της μεταβολής των τιμών των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων. Η αποτίμησή του βασίζεται στην μεταβλητότητα των παραμέτρων της αγοράς των επιτοκίων (*interest rate risk*), των συναλλαγματικών ισοτιμιών (*foreign exchange risk*), των χρηματιστηριακών δεικτών και μετοχών και στην ρευστότητα της αγοράς (*liquidity risk*), που στην ακραία περίπτωση της οδηγεί στην χρεοκοπία. Ο

κίνδυνος αγοράς είναι ο κίνδυνος που προέρχεται από μια ενδεχόμενη μεταβολή της αξίας των χρεογράφων, με αποτέλεσμα να υποστεί ζημίες η επιχείρηση που τα διακρατά. Με λίγα λόγια, ορίζεται ως η απόκλιση της πραγματοποιούμενης απόδοσης ή/και τιμής του χρεογράφου από την αναμενόμενη απόδοση ή/και τιμή. Ο προσδιορισμός του ύψους αυτού του κινδύνου γενικά γίνεται με τον υπολογισμό της κατανομής των πιθανοτήτων όσον αφορά την διακύμανση της τιμής του χρεογράφου¹⁰. Οι κίνδυνοι αγοράς αναλύονται ως εξής :

- *Κίνδυνος επενδυτικής θέσης (position risk)*. Ανάλογα με το είδος του αξιόγραφου που αφορά την θέση στην οποία έχει πάρει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ο κίνδυνος αυτός αναλύεται στους εξής επιμέρους: κίνδυνος θέσης σε χρεωστικούς τίτλους (debt instruments), κίνδυνος θέσης σε μετοχές (stocks), κίνδυνος θέσης σε παράγωγα (derivatives), κίνδυνος που αναφέρεται σε αναδοχή της έκδοσης τίτλων (underwriting).
- *Κίνδυνος διακανονισμού και αντισυμβαλλόμενων (settlement and counterparty risk)*. Ο κίνδυνος αυτός αναλύεται επίσης στον κίνδυνο αντισυμβαλλόμενων και στον στο κίνδυνο εκκαθάρισης της συναλλαγής και παράδοσης του αξιόγραφου (settlement and delivery risk).
- *Κίνδυνος συναλλάγματος (exchange rate risk)*.

iii) Λειτουργικός κίνδυνος (operational risk)

Ο λειτουργικός κίνδυνος σχετίζεται με την κακή λειτουργία των πληροφοριακών συστημάτων, των συστημάτων reporting και των εσωτερικών

κανόνων παρακολούθησης της διαχείρισης του κινδύνου. Ταξινομούνται από αμελητέοι έως ουσιαστικοί και σημαντικοί. Εμφανίζονται είτε σε τεχνικό επίπεδο (technical risk), όπου υπάρχει ο κίνδυνος διακανονισμού (settlement risk), δηλαδή η πιθανότητα πραγματοποίησης ζημιών λόγω αδυναμίας συμψηφισμού κάποιων εμπορικών συναλλαγών, ο κίνδυνος έλεγχου λόγω βλάβης του μηχανογραφικού συστήματος όπως επίσης και πολλά αλλά, είτε στο επίπεδο οργανωτικής δομής της παρακολούθησης των κινδύνων που στην περίπτωση αυτή απαιτείται ο σαφής διαχωρισμός μεταξύ του τμήματος που αναλαμβάνει την διαχείριση του κινδύνου και του τμήματος του εσωτερικού ελέγχου¹¹.

Στις παραπάνω επιχειρήθηκε να καταγραφεί μια αναφορά γενικά των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι εμπορικές τράπεζες κατά τις χρηματοοικονομικές τους συναλλαγές. Θα πρέπει όμως επιπλέον να αναφερθεί πως μετά την δεκαετία του 1960 και κυρίως την δεκαετία του 1970 όπου και εμφανίστηκαν τα πρώτα σοβαρά δείγματα της διεθνούς τραπεζικής και σε σχέση με την χρηματοοικονομική συμπεριφορά των εμπορικών τραπεζών, εμφανίστηκαν και ορισμένοι νέοι κίνδυνοι για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις εμπορικές τράπεζες. Οι πρόσθετοι αυτοί κίνδυνοι συνδέονται κυρίως με τα δύο βασικά χαρακτηριστικά της διεθνούς τραπεζικής, δηλαδή τη διαφορά της εθνικότητας της τράπεζας και του πελάτη της και την συνομολόγησης της συναλλαγής σε ξένο συνάλλαγμα και όπου είναι γνωστοί ως *κίνδυνοι χώρας και συναλλάγματος*

Κίνδυνος χώρας θεωρείται η πιθανότητα ένα κράτος ή οι κρατικοί οργανισμοί μιας συγκεκριμένης χώρας να βρεθούν σε αδυναμία ή να είναι απρόθυμοι, και

οι ιδιώτες δανειζόμενοι να βρεθούν σε αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων τους προς ένα ξένο δανειστή και / ή επενδύτη για λόγους διαφορετικούς από αυτούς που συνδέονται με τους συνηθισμένους κίνδυνους σε όλες τις δανειοδοτικές και επενδυτικές δραστηριότητες¹². Όπως καταλαβαίνουμε λοιπόν από τον παραπάνω ορισμό, ο κίνδυνος χώρας συνίσταται από τον πολιτικό αλλά και τον οικονομικό κίνδυνο, οι οποίοι στην πράξη έχει αποδειχτεί ότι ουσιαστικά παρουσιάζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης. Ο πολιτικός κίνδυνος συνδέεται μόνο με τα κράτη και αναφέρεται στην απροθυμία τους να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Η μέτρηση του γίνεται ουσιαστικά με ποιοτικές μεθόδους και εμπεριέχει σε μεγάλο βαθμό το στοιχείο της υποκειμενικής εκτίμησης.

Ο οικονομικός κίνδυνος από την άλλη προέρχεται από την αδυναμία των δανειζόμενων, είτε είναι κράτη είτε ιδιώτες να εκπληρώσουν της υποχρεώσεις τους. Ως ειδική μορφή του οικονομικού κινδύνου παρουσιάζεται ο κίνδυνος μετατροπής (transfer risk), ο κίνδυνος δηλαδή που συνδέεται μόνο με την έλλειψη δυνατότητας απόκτησης συναλλάγματος για την διεκπεραίωση των υποχρεώσεων των δανειζομένων. Για την μέτρηση του, χρησιμοποιούνται διάφοροι δείκτες, από τους οποίους οι πιο διαδεδομένοι είναι οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, ως ποσοστού των εισπράξεων της χώρας από εξαγωγές, καθώς και ο δείκτης που μας παρουσιάζει τον βαθμό πιστωτικής φερεγγυότητας (creditworthiness), ο οποίος μέτρα την ικανότητα της χώρας να αντλεί κεφάλαια από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές σε οποιαδήποτε μορφή.

Ο κίνδυνος χώρας προέρχεται από το γεγονός ότι η διαμεσολάβηση γίνεται μεταξύ δυο διαφορετικών αγορών με διαφορετικά χαρακτηριστικά και όχι στον χώρο μιας ενιαίας αγοράς, όπως στην περίπτωση της διαμεσολάβησης σε εθνικό πλαίσιο. Ο κίνδυνος αυτός εμφανίζεται λόγω της φύσης της διαμεσολάβησης. Στην περίπτωση της διεθνούς τραπεζικής διαμεσολάβησης, οι κίνδυνοι κατά την λειτουργία των χρηματοοικονομικών εμπορικών τραπεζών, συνδέονται με την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων σε μια διαφορετική αγορά και το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα να παίρνουν διαφορετικές μορφές. Για αυτό τον λόγο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι εμπορικές τράπεζες που έχουν την πρόθεση να δραστηριοποιηθούν στις χρηματοπιστωτικές αγορές άλλων χωρών, θα πρέπει να έχουν ή να αποκτήσουν την ικανότητα να αναλύσουν τον κίνδυνο που συνεπάγεται μια τέτοια κίνηση τους.

Από την άλλη πλευρά, ο κίνδυνος συναλλάγματος προέρχεται από την ενδεχόμενη ζημία την οποία μπορεί να έχει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ή μια εμπορική τράπεζα κατά τις διάφορες χρηματοοικονομικές λειτουργίες που επιτελεί καθημερινά, από την μετατροπή ενός νομίσματος σε ένα άλλο. Ο κίνδυνος αυτός συνδέεται με την ενδεχόμενη δυσμενή για το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και εμπορική τράπεζα μεταβολή των συναλλαγματικών ισοτιμιών, γεγονός βέβαια που πλέον δεν ισχύει στις χώρες μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης που συμμετέχουν νομισματική ενοποίηση. Θα εξακολουθήσει βέβαια να υπάρχει σε σχέση με τα νομίσματα των τρίτων χωρών και όσων εκείνων χωρών μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης τα οποία δεν συμμετέχουν στην νομισματική ενοποίηση.

1.3 Διαχείριση Χρηματοοικονομικών Κινδύνων από Μέρους των Εμπορικών Τραπεζών

Ο κλάδος των εμπορικών τραπεζών εμφανίζει μια πολύ γρήγορη ανάπτυξη και η οποία προέρχεται από τις διάφορες χρηματοοικονομικές τους συναλλαγές. Ο ανταγωνισμός αυτός και σύμφωνα με τις πηγές των τραπεζών, εντείνεται συνεχώς και μειώνει τα spreads εντός Ελλάδος. Η ύπαρξη πολλών εμπορικών τραπεζών τόσο στον Ελληνικό χώρο όσο και στον διεθνή, οι οποίες έχουν επενδύσει περί τα 8 δισεκατομμύρια ευρώ σε τραπεζικές δραστηριότητες σε χώρες των Βαλκανίων και σε άλλες τρίτες, παρουσιάζουν να έχουν μια αρκετά χαμηλή απόδοση στον παρόντα χρόνο¹³.

Η τραπεζική αγορά έχει προχωρήσει σε αξιολόγηση των προοπτικών που εμφανίζουν οι Ελληνικές εμπορικές τράπεζες, κάτι το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την ταχύτερη αύξηση της κεφαλαιοποίησης από τα κέρδη και το ενεργητικό τους. Γίνεται λοιπόν άμεσα αντιληπτό πως οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να επιτύχουν μια άμεση σύνδεση με κινδύνους και η οποία πορεία μπορεί να υπονομεύσει κάποιους συγκεκριμένους τραπεζικούς οργανισμούς ή σε μια ακραία περίπτωση να επιφέρει κραδασμούς στο τραπεζικό σύστημα και στις χρηματοοικονομικές αναλύσεις. Οι βασικοί κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι εμπορικές τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί σε αυτήν την διαδικασία, εμπίπτουν στις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες.

- *Πιστωτικός κίνδυνος, μειώνει το μέσο spread σε μακροπρόθεσμη βάση*
- *Ένταση ανταγωνισμού μέσω της οποίας συμπιέζονται τα spreads και σε ορισμένες περιπτώσεις οι όγκοι των συναλλαγών*

- *Κίνδυνος χώρας ο οποίος επηρεάζει την απόδοση των επενδύσεων, προβλήματα όπως υποτίμηση νομίσματος και πολιτικά προβλήματα είναι δυνατόν να προκαλέσουν κρίση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα*
- *Κίνδυνος αρχικής τοποθέτησης ο οποίος δύναται να επηρεάσει αρνητικά την απόδοση μιας επένδυσης σε μια τρίτη χώρα με δυσανάλογη αύξηση του αρχικού κόστους*

Οι κίνδυνοι αυτοί δεν είναι στο σύνολο τους ούτε ασφαλίσιμοι ούτε φυσικά και αντισταθμίσιμοι. Αποτελούν ουσιαστικά την πεμπτούσια της επιχειρηματικότητας και η μόνη δυνατότητα διαχείρισης γίνεται με επιχειρηματικούς όρους. Η συνεχόμενη ανάπτυξη, η ενεργός διαχείριση του δανειακού χαρτοφυλακίου, η βελτιστοποίηση των λειτουργιών και η πίεση επί του ανταγωνισμού μπορούν να οδηγήσουν στην μείωση των επιπτώσεων του πιστωτικού και ανταγωνιστικού κινδύνου στις εμπορικές τράπεζες.

Οι κίνδυνοι που εντοπίζονται στην χώρα και στην αρχική τοποθέτηση των εμπρικών τραπεζών σε αυτές, μπορούν να αντιληφθούν εξ' ορισμού και μόνο μέσω της συστηματικής ωρίμανσης της επένδυσης η οποία μπορεί να τους συγκρατήσει. Το γεγονός αυτό θέτει άμεσα το ερώτημα για τον βαθμό όπου οι Ελληνικές εμπορικές τράπεζες και με την συνεχή χρηματοοικονομική ανάπτυξη που αναζητούν, έχουν συσσωρεύσει μεγαλύτερο ρίσκο από εκείνο που οι μελλοντικές αποδόσεις θα επέφεραν.

Το παρήγορο όμως γεγονός είναι ότι ο κίνδυνος για τις βαλκανικές χώρες, όπως της Ρουμανίας και Βουλγαρίας θεωρείται μικρός. Οι Τραπεζικοί επενδυτές θεωρούνται άμεσα προστατευμένοι και ο μόνος κίνδυνος που υπάρχει είναι εκείνος του συναλλαγματικού, όπου όσο αυτές οι χώρες

οδεύουν προς το ευρώ η πιθανότητα υποτίμησης του νομίσματος τους είναι σημαντική. Σε μακροπρόθεσμη όμως βάση, η ένταξη των χωρών αυτών στην ΟΝΕ θα τον εξαφανίσει.

Ο κίνδυνος όμως που υπάρχει στις υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες και σε εκείνες της Αιγύπτου και της Τουρκίας, είναι σημαντικά αυξανόμενος με μια σημαντική νομισματική διάσταση και ισχυρότατη πολιτική συνιστώσα. Οι εμπορικές τράπεζες λοιπόν που επενδύουν σε χρηματοοικονομικά μεγέθη στις συγκεκριμένες χώρες θα πρέπει να είναι ιδιαίτερος επιφυλακτικές και προσεκτικές, αφού γεωπολιτικά προβλήματα και λαϊκιστικές πολιτικές μπορούν να έχουν επιπτώσεις στην απόδοση τους. Ο κίνδυνος αρχικής τοποθέτησης δύναται να ενσωματωθεί στην δυναμική της εξαγορασθείσας τράπεζας και εκτός από τα αρχεία δανεισμού και ισολογισμό χαρτοφυλακίου, η κουλτούρα και το επίπεδο του Μανατζμεντ της κάθε τράπεζας, μπορεί να επηρεάσει το βαθμό σωστής διαχείρισης των χρηματοοικονομικών επενδύσεων.

Για το λόγο αυτό θεωρείται αναγκαία η εφαρμογή μιας συγκροτημένης στρατηγικής και ενεργητικής διοίκησης η οποία μπορεί να περιορίσει τους κινδύνους αυτούς, χωρίς όμως να αντισταθμιστούν πλήρως. Καθώς λοιπόν οι Ελληνικές εμπορικές τράπεζες βρίσκονται σε επεκτατική τροχιά εντός και εκτός Ελλάδος, θα είναι πάντα αναγκασμένες να συσσωρεύσουν σοβαρό ανταγωνισμό εντός της χώρας αλλά και κινδύνων που θα ξεπερνούν τις αναμενόμενες επιδόσεις. Η πραγματικότητα και η διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου πρέπει να είναι τέτοιες ώστε να περιορίζουν τον πιστωτικό κίνδυνο

και να καταστεί δυνατή την έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων εκ μέρους των τραπεζών.

1.4 Εποπτεία Εμπορικών Τραπεζών σε Σχέση με τις Χρηματοοικονομικές τους Συναλλαγές

Στις μέρες μας έχει αναπτυχθεί μια ιδιαίτερη κουλτούρα η οποία σχετίζεται με την εποπτεία των διεθνών εμπορικών τραπεζών αλλά και την σχετική θεσμοθέτηση τους συστήματος «Βασιλεία II», η οποία ενδέχεται να προκαλέσει ένα νέο σύστημα εποπτείας στις εμπορικές τράπεζες των χωρών και σε σχέση με τις διάφορες χρηματοοικονομικές τους συναλλαγές. Όπως έχει αναφερθεί, οι εμπορικές τράπεζες οι οποίες θα επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν την προηγμένη αυτή μέθοδο για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και κάλυψη των πιστωτικών κινδύνων στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές, θα τείνουν να αυξάνονται λόγω της διάρκειας της οικονομικής ύφεσης και της επιδείνωσης στην ποιότητα των χαρτοφυλακείων δανεισμού.

Το γεγονός αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση της εμπορικής τραπεζικής κεφαλαιακής αγοράς κατά την διάρκεια των υφέσεων και την δημιουργία προβλημάτων στην άντληση των κεφαλαίων από τις διεθνείς αγορές των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό και όπως ήδη συμβαίνει στις μέρες μας, οι εμπορικές τράπεζες βρίσκονται σε μια διαρκή πίεση για περιορισμό των δανεισμών τους.

Οι κανονισμοί λοιπόν αυτοί που ισχύουν και σχετίζονται με την εποπτεία των διεθνών εμπορικών τραπεζών και σε σχέση με την χρηματοοικονομική τους λειτουργία, έχουν προκαλέσει σημαντικές αλλαγές

στην οργανωσιακή δομή και στην λειτουργία των τραπεζών αυτών. Η ενίσχυση των εσωτερικών συστημάτων και των μεθοδολογιών τους εκτός από τεχνικής πλευράς, αφορούν σε σημαντικότερο βαθμό και την χρησιμοποίηση των σχετικών συστημάτων εποπτείας σε τομείς οι οποίοι σχετίζονται με την λήψη των αποφάσεων στο σύνολο του τραπεζικού Μάνατζμεντ.

Η υιοθέτηση των άριστων πρακτικών και φυσικά σε σχέση με τις προηγμένες μεθόδους διαχείρισης και εποπτείας των διεθνών τραπεζών, θα προκαλέσει σίγουρα μια ακριβή διαδικασία σε κόστος και η οποία θα είναι ανάλογη με την οργανωτική ετοιμότητα του κάθε πιστωτικού ιδρύματος. Τα συστήματα αυτά σχετίζονται επίσης άμεσα με την πληροφόρηση των μονάδων, τις ανεξάρτητες μονάδες διαχείρισης κινδύνων, τις αμοιβές των εποπτών, την κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και τις αναβαθμίσεις των εσωτερικών ελέγχων. Το κόστος βέβαια αυτό μπορεί να είναι διαδεδομένο για όλες τις εμπορικές τράπεζες παγκοσμίως και κυρίως για τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία ανταγωνίζονται σε τοπικό ή διεθνές επίπεδο.

2. Κεφάλαιο 2ο : Η Παρουσία των Εμπορικών Τραπεζών στην Ελλάδα και οι Χρηματοοικονομικές τους Συναλλαγές

2.1 Η Γενική Παρουσία των Εμπορικών Τραπεζών στην Ελλάδα

Στις μέρες μας, οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα έχουν κατακτήσει την αγορά στους τομείς της καταναλωτικής πίστης, των αμοιβαίων κεφαλαίων, την επενδυτική τραπεζική, τις χρηματιστηριακές εργασίες και των ασφαλειών ζωής, ενώ αποτελούν τους μεγαλύτερους χρηματοδότες μικρών ελληνικών επιχειρήσεων. Στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, οι εμπορικές τράπεζες συγκαταλέγονται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχουν παρουσία. Οι εμπορικές τράπεζες με κύριο χαρακτηριστικό την χρηματοοικονομική λειτουργία, απευθύνονται πλέον σε μια αγορά που ξεπερνά τα 250 εκατομμύρια κατοίκους, προσφέροντας ένα ευρύτατο φάσμα τραπεζικών και άλλων συναφών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων¹⁴.

Τα ανταγωνιστικά αυτά πλεονεκτήματα καθίστανται δυνατά με την υποστήριξη των πλέον προηγμένων υποδομών, αλλά κυρίως με την υπεροχή των ανθρώπων των εμπορικών τραπεζών σε επίπεδο τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων. Οι εμπορικές τράπεζες έχουν δεσμευθεί στην ανάδειξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού τους μέσα από την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων επιλογής, εκπαίδευσης, αξιολόγησης και ανταμοιβής. Η εταιρική φήμη των εμπορικών τραπεζών στα θέματα χρηματοοικονομικής

λειτουργίας και διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού, πηγάζει πρωτίστως από τη σημασία που αποδίδουν στο έμφυχο δυναμικό τους, αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην ανάπτυξη του κάθε τραπεζικού οργανισμού και στην επίτευξη των στρατηγικών τους στόχων. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται :

- *Στην άρτια στελέχωση των εργασιακών θέσεων μέσα από αδιάβλητα συστήματα προσέλκυσης και αξιολόγησης των απαιτούμενων γνώσεων και ικανοτήτων σε κάθε εργασιακό πεδίο*
- *Στην παροχή ίσων ευκαιριών στη μάθηση και την εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας για όλους τους εργαζόμενους.*
- *Στην ποιοτική διαχείριση των ανθρώπων που πηγάζει μέσα από πολιτικές και διαδικασίες με πιστοποιήσεις διεθνούς κύρους.*
- *Στην καλλιέργεια κλίματος συνεχούς επιβράβευσης των προσπαθειών και διαμόρφωσης ενιαίας εργασιακής κουλτούρας σε όλο το φάσμα του Οργανισμού.*

Επιπλέον οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα κατέχουν ηγετική θέση σε όλους τους τομείς του Ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και καταγράφουν ρυθμούς ανάπτυξης που ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της αγοράς, κερδίζοντας συνεχώς μερίδια αγοράς και νέους πελάτες. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, οι εμπορικές τράπεζες συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχου παρουσία, παρέχοντας έτσι ευκαιρίες σταδιοδρομίας και στις αγορές του εξωτερικού, σε εργαζόμενους που είναι έτοιμοι να αναλάβουν νέες θέσεις εργασίας και

αναβαθμισμένους ρόλους. Η επιτυχία των εμπορικών τραπεζών στο χρηματοοικονομικό τομέα οφείλεται στην καινοτομία και ποιότητα των προϊόντων τους, την πρωτοπορία τους ως προς τον εναλλακτικό τρόπο παροχής των υπηρεσιών τους και στην εξατομικευμένη εξυπηρέτηση των πελατών τους.

Επιπλέον θα πρέπει να γίνει αναφορά στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα τα οποία καλύπτουν πλούσια θεματολογία, ανταποκρίνονται στις σύγχρονες εξελίξεις και δίνουν την ευκαιρία στους εργαζομένους να παρακολουθούν θέματα που είναι συνδεδεμένα με τα άμεσα εργασιακά τους καθήκοντα ώστε να βελτιώνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Παράλληλα με την επιχειρηματική τους δραστηριότητα, οι συγκεκριμένες τράπεζα έχουν αναπτύξει έντονη κοινωνική προσφορά σε τομείς όπως η παιδεία, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός και το περιβάλλον. Η προσφορά προς την κοινωνία αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αξίες των εμπορικών τραπεζών και αντανακλά τον ανθρωποκεντρικό τους χαρακτήρα.

Σημαντικό είναι εξίσου να αναφερθεί πως το μερίδιο των εμπορικών τραπεζών στις χορηγήσεις τους στην Ελλάδα, διαμορφώθηκε σε 13,21% στα τέλη του 2006, ενώ η περιοχή συνεισφέρει το 31,8% των νέων δανείων. Στο σύνολο των λειτουργικών εσόδων, «παρήγαγαν» το 12,87% στο τέλος του 2006. Η μέση ετήσια αύξηση από το 2004 διαμορφώνεται σε 82% στις χορηγήσεις και σε 48% στα λειτουργικά τους έσοδα¹⁵. Είναι εξίσου σημαντικό να αναφερθεί πως πολλές από αυτές τις εμπορικές τράπεζες, έχουν σημαντική παρουσία εκτός από την Ελλάδα και στην λεγόμενη «Νέα Ερώπη», δηλαδή τις χώρες της Αλβανίας, Ρουμανίας, Σερβίας και Βουλγαρίας που είναι

το πρώτο «κύμα» χωρών στις οποίες έχουν εισέλθει δυναμικά προκειμένου να διοχετεύσουν τις χρηματοοικονομικές τους υπηρεσίες και αποσκοπούν πλέον στην δημιουργία εμπορικών τραπεχών και υποκαταστημάτων στην Πολωνία, Ουκρανία και Τουρκία που θεωρούν ως το δεύτερο «κύμα».

Πολλές από τις συγκεκριμένες τράπεζα εξετάζουν ευκαιρίες και σε άλλες χώρες όπως σε Ρωσία και Αίγυπτο. Εκεί επιδιώκεται η μεταφορά του χρηματοοικονομικού μοντέλου που εφαρμόζουν οι τράπεζες στην Ελλάδα, ενώ επιδιώκεται επίσης η κατάταξη των τραπεζών αυτών μεταξύ των 3-4 πρώτων στο 1ο «κύμα» χωρών και στις δέκα καλύτερες του κόσμου στο λεγόμενο δεύτερο «κύμα».

2.2 Δίκτυο Πωλήσεων Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών Για τις Εμπορικές Τράπεζες στην Ελλάδα

Οι υπεύθυνοι εμπορικών τραπεζών, έχουν φανερά συνειδητοποιήσει πως μια πολιτική βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας - με ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και τόνωση των επενδύσεων, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση υψηλού ρυθμού ανάπτυξης και στο μέλλον στον Ελλαδικό χώρο, με στόχο την περαιτέρω πραγματική σύγκλιση της οικονομίας, τη μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών¹⁶. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας είναι μονόδρομος, τόσο για να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και στο μέλλον, όσο και για να γίνει μικρότερη και επομένως διατηρήσιμη, η εξάρτηση της χώρας μας από τη σταθερή εισροή ξένων κεφαλαίων. Η αναγκαιότητα αυτή ανάγει σε στρατηγική προτεραιότητα τον

περαιτέρω ευρύ διαρθρωτικό μετασχηματισμό της οικονομίας, εστιασμένο σε ένα νέο σύγχρονο πρότυπο λειτουργίας.

Το πρότυπο αυτό βασίζεται στην ιδιωτική επιχειρηματικότητα και στον κατ' αντιστοιχία εξορθολογισμό του ρόλου του κράτους¹⁷. Ο ιδιωτικός τομέας των εμπορικών τραπεζών, αποδεικνύει ήδη με το δυναμισμό του, την ικανότητά του να προσδίδει στην οικονομία την απαιτούμενη ευελιξία, εξωστρέφεια, καινοτομία και ανταγωνιστικό προφίλ. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι επίσης και ο εκσυγχρονισμός στις λειτουργίες του κράτους με ενίσχυση της διαφάνειας, και μείωση της γραφειοκρατίας. Επιπλέον, το κράτος μπορεί να αναλάβει ένα νέο ρόλο για την υποστήριξη της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας που επεκτείνεται δυναμικά και με όραμα στις Βαλκανικές χώρες. Τα οφέλη για την Ελλάδα είναι προφανή. Η χώρα μας εξελίσσεται σε έναν οικονομικό πόλο, με ισχυρή παρουσία και επιρροή σε μια μεγάλη γεωγραφική περιφέρεια, και αυτό αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα και ιστορική πρόκληση.

Παράλληλα είναι γνωστό στους χρηματοοικονομικούς κύκλους των εμπορικών τραπεζών πως θα πρέπει να διευρυνθούν και να ενταθούν, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης νέων επενδυτικών χρηματοοικονομικών εργαλείων αλλά και η απελευθέρωση κλειστών αγορών και επαγγελμάτων και της αγοράς εργασίας. Αναγκαίες είναι επίσης οι μεταρρυθμίσεις στο χώρο της παιδείας, με στόχο να θεμελιώσουμε μια σύγχρονη, παραγωγική και υψηλής προστιθέμενης αξίας οικονομία.

Η εμπειρία των τόσο χρόνων, έχει αποδείξει ότι στην εγχώρια αγορά οι προοπτικές παραμένουν θετικές καθώς υπάρχουν ακόμα σημαντικά

περιθώρια αύξησης εμπορικών τραπεζικών εργασιών σε όλους τους τομείς. Είναι χαρακτηριστικό ότι, ο δανεισμός των νοικοκυριών, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ήταν στο τέλος του 2006 στο 41% και υπολείπεται ακόμα του αντίστοιχου μέσου όρου στην ευρωζώνη, που ήταν στο 54%¹⁸. Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι στην Ελλάδα το ποσοστό των δανείων σε καθυστέρηση ως προς το σύνολο του χαρτοφυλακίου των τραπεζών, έφθανε το 6% το Σεπτέμβριο του 2006 και ήταν αισθητά υψηλότερο από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ευρωζώνης, που κυμαινιόταν περίπου στο μισό¹⁹. Το θέμα αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με συντονισμένη προσπάθεια, τόσο από το τραπεζικό σύστημα, όσο και από τις εποπτικές αρχές διότι οι υψηλές επισφάλειες επιβαρύνουν το κόστος του χρήματος, το οποίο μετακυλύεται στους δανειολήπτες.

Έχει επίσης γίνει κατανοητό ότι χρειάζεται ακόμα μεγαλύτερη προσπάθεια για να μειωθεί το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας έναντι των άλλων ευρωπαϊκών εταίρων και να περιοριστεί δραστικά το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών που ταλανίζει επί χρόνια την οικονομία στην Ελλάδα και δυστυχώς θα συνεχίσει και τα επόμενα χρόνια. Από τις αρχές της τελευταίας αυτής δεκαετίας, οι εμπορικές τράπεζες μέσα από μια σειρά επιτυχημένων εξαγορών και συγχωνεύσεων τις οποίες συνδύασαν με ταχύρυθμη οργανική ανάπτυξη, δημιούργησαν τους όρους και τις προϋποθέσεις για την ισχυροποίηση της θέσης τους στην εγχώρια και ξένη αγορά, όπως στις Βαλκανικές χώρες.

Οι εμπορικές τράπεζες άνοιξαν το βηματισμό τους και έφεραν στην εμπορική τραπεζική αγορά όχι μόνο μια επανάσταση στο χώρο της λιανικής

τραπεζικής αλλά ευρύτερα μια νέα πελατοκεντρική αντίληψη για τις σχέσεις με τους πελάτες. Όλα αυτά βέβαια δεν έγιναν ούτε αυτόματα ούτε τυχαία. Είναι το αποτέλεσμα μιάς απόλυτα επιτυχούς σχεδιασμένης πολιτικής, που βήμα βήμα, χρόνο με το χρόνο, αναπτύσσεται και μιάς στρατηγικής που έθεσε τις εμπορικές τράπεζες να διαθέτουν στο τέλος του 2006 μία ισχυρότατη παρουσία στην Ελλάδα και σημαντική παρουσία στη «Νέα Ευρώπη». Ο συνδυασμός στρατηγικής, πληρότητας προϊόντων, ποιοτικής παροχής υπηρεσιών, αφοσιωμένου και εξειδικευμένου προσωπικού συνετέλεσε ώστε και το 2006 οι εμπορικές τράπεζες να υπερβούν τους στόχους για τους οποίους η διοίκηση τους είχε δεσμευτεί.

Συνοψίζοντας τις επιδόσεις της τελευταίας πενταετίας των εμπορικών τραπεζών και σχετικά με το δίκτυο πωλήσεων των χρηματοοικονομικών τους υπηρεσιών, θα πρέπει να αναφέρουμε τα εξής :

- Τη σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εμπορικών τραπεζών με το δείκτη κόστους προς έσοδα στην Ελλάδα να μειώνεται από 58,1% σε 40,7%, που είναι από τους καλύτερους στην Ευρώπη
- Την αναβάθμιση της ποιότητας του χαρτοφυλακίου, με το δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων να μειώνεται στο 2,9% από 3,8% και
- Την αύξηση των καθαρών κερδών με μέσο ρυθμό 37%, με αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων για την Ελλάδα, που ξεπέρασε το 2006 το 25%²⁰

3. Κεφάλαιο Τρίτο : Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα και πως Επηρεάζονται από τις Οικονομικές Τάσεις της Αγοράς

3.1 Η Έννοια της “Μικρομεσαίας Επιχείρησης” στην Ελλάδα και Θεσμοί που Σχετίζονται με την Λειτουργία τους

Αναφερόμενος κάποιος στην έννοια της “επιχείρησης”, θα μπορούσε να πει πως πρόκειται για έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς μιας κοινωνίας. Η συγκεκριμένη έννοια κατέχει την ίδια θέση που έχουν και άλλοι εξίσου σημαντικοί θεσμοί, όπως η αγορά και το κράτος εντός μιας κοινωνίας. Με την λειτουργία όλων των ειδών των επιχειρήσεων, επιτυγχάνεται η παραγωγή του μεγαλύτερου μέρους του πλούτου μιας κοινωνίας, παρέχεται η δυνατότητα στις διάφορες κυβερνήσεις να καταπολεμήσουν την ανεργία με την δημιουργία θέσεων εργασίας καθώς επίσης γίνεται εφικτή η παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης των μελών της κοινωνίας. Τέλος γίνεται προώθηση των επενδύσεων και των καινοτομιών που οδηγούν στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Οι πλέον επιτυχημένες κοινωνίες και οικονομίες έχουν την ικανότητα να βασίζονται σε λειτουργία επιτυχημένων επιχειρήσεων. Βέβαια για να μπορέσουν να υπάρχουν τέτοιου είδους επιχειρήσεις, θα πρέπει να υπάρχουν και οι κατάλληλες προϋποθέσεις. Οι θεσμοί εντός μιας κοινωνία, θα πρέπει να αποδέχονται και να σέβονται την παρουσία και το ρόλο των επιχειρηματιών και επιχειρήσεων αυτών. Η εξάσκηση κρατικής πολιτικής πρέπει να αποδέχεται το κρατικό περιβάλλον και να δημιουργεί μια αποτελεσματική

λειτουργία και ανάπτυξη αυτού. Οι επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως επιτυχημένες, μπορούν να απολαμβάνουν το πλεονέκτημα της επιτυχίας τους και να είναι σε θέση να μπορούν να σταματούν την λειτουργία τους έως ότου εξυγιανθεί η αγορά. Η κρατική πολιτική που εξασκείται, θα πρέπει πάντα να έχει ως πρωταρχικό σκοπό την κοινωνική συνεισφορά των διαφόρων επιχειρήσεων. Θα πρέπει να φροντίζει για την εφαρμογή των νόμων και των κανόνων ανταγωνισμού αλλά και την δίκαιη διανομή διαφόρων κοινωνικών πλεονασμάτων.

Η ύπαρξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα ξεπερνά το 99% των επιχειρήσεων τόσο στην Ελλάδα όσο και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ οι πολύ μικρές επιχειρήσεις έως 9 ατόμων, ανέρχονται στο 97% στην Ελλάδα και στο 92% στην Ευρωπαϊκή Ένωση αντιστοίχως και απασχολούν το 56% των εργαζομένων στην Ελλάδα και το 35% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο, η αύξηση της απασχόλησης θα επιτυγχάνει μέσω των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Οι επτά από τις δέκα νέες θέσεις εργασίας που θα προκύψουν, θα προέρχονται από αυτού του είδους τις επιχειρήσεις²¹. Είναι εξίσου σημαντικό να αναφερθεί πως στους τομείς ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, πραγματοποιείται μια προσπάθεια για απλούστευση της φορολογίας και κάποιες διαρθρωτικές κινήσεις στην αγορά, οι οποίες θα βοηθήσουν σημαντικά στην ανάπτυξη των αυτών.

Θα πρέπει να γίνει απολύτως κατανοητό πως οι υποδομές της Ελληνικής οικονομίας, είναι απαραίτητες για την σωστή και αποτελεσματική λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Σχετικά με τις υποδομές αυτές, οι

κρατικοί παράγοντες θα πρέπει να φροντίζουν για την σωστή εφαρμογή των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων καθώς και την ομαλή λειτουργία των δικτύων που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις αυτές. Δίκτυα όπως το ενεργειακό, τραπεζικό και τηλεπικοινωνιακό. Επιπλέον απαιτείται η απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, ένα φαινόμενο που βασανίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην συναλλαγή τους με το δημόσιο καθώς και η παύση κάποιων αντικινήτρων και ευκολία πρόσβασης στο τραπεζικό σύστημα. Το γεγονός αυτό θέτει τους όρους για την καλύτερη εφαρμογή ενός σωστού νομοθετικού πλαισίου για την ορθή λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά και για μια δημόσια διοίκηση η οποία θα μεριμνά για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής χωρίς να θέτει φραγμούς στην λειτουργία των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Το κάθε διοικητικό και νομοθετικό πλαίσιο, θα πρέπει να τονίζει την προστασία των δικαιωμάτων της μικρομεσαίας επιχείρησης στην Ελλάδα, την ταχεία επίλυση όποιων διαφορών με το δημόσιο καθώς και την άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή νόμων και κανόνων προστασίας των πολιτών και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Θα πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό, πως μια μικρομεσαία επιχείρηση δεν λειτουργεί ανεξάρτητη από νόμους και θεσμούς εντός μιας κοινωνίας. Οι θεσμοί αυτοί σχετίζονται άμεσα από τις εκάστοτε φορολογικές και ασφαλιστικές δικλίδες που υπάρχουν και έχουν θεσπιστεί για την προστασία των εργαζομένων σε αυτές. Προκειμένου όμως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να μπορέσουν να λειτουργούν σωστά και να μην παρεμποδίζονται από τέτοιου είδους θεσμούς, θα πρέπει να εφαρμόζονται όσο το δυνατόν καλύτερα τα εξής παρακάτω :

- Δημιουργία ενός ενιαίου φορέα διοικητικών διαδικασιών και αδειών
- Απλούστευση και κωδικοποίηση των ρυθμίσεων και αδειών που χορηγούνται σε ετήσια βάση
- Παροχή φορολογικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις
- Εφαρμογή και εποπτεία αναπτυξιακών κινήτρων για την υλοποίηση κάποιων έργων υποδομής μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σε βάση ανάπτυξης οργανισμών περιφέρειας.

3.2 Η Σημασία των “Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων” για την Ελλάδα

Έως και το έτος 1970, η οικονομική θεωρία εκείνης της εποχής τόνιζε ιδιαίτερα τα σημαντικά πλεονεκτήματα των μεγάλων και δυνατών επιχειρήσεων αφού θεωρούσε πως η επιτυχία κάποιας επιχείρησης ήταν συνυφασμένη με το μέγεθος εκείνης. Το ακριβές μέγεθος της παραγωγής και οι διάφορες οικονομίες κλίμακας, ήταν από τα πλέον καθοριστικά σημεία για την περαιτέρω επιβίωση και ανταγωνιστικότητα μιας μεγάλης ή μικρής επιχείρησης στην Ελληνική κοινωνία.

Κάτι τέτοιο βέβαια ενίσχυε σημαντικά την ανάπτυξη των μεγάλων επιχειρήσεων και έθετε κάποιους φραγμούς στην ανάπτυξη των αποκαλούμενων “Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων”. Τα διάφορα όμως εμπειρικά στοιχεία σε παγκόσμια βάση, δείχνουν ότι τα εκάστοτε οικονομικά αποτελέσματα δεν συμβαδίζουν απολύτως με το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις απασχολούν μεγάλο μέρος του ενεργού εργατικού πληθυσμού της χώρας και η παρουσία τους εξελίσσεται σε βασικό παράγοντα αύξησης της απασχόλησης, προώθηση της επιχειρηματικής καινοτομίας και βελτίωση της παραγωγικότητας.

Μια μικρομεσαία επιχείρηση δεν ορίζεται από έναν ευρέως αποδεκτό ορισμό αλλά κάθε φορά αναφέρεται βάσει των συγκεκριμένων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών που επικρατούν στην χώρα και των εφαρμοσμένων σε αυτήν πολιτικών²². Μια μικρομεσαία επιχείρηση μπορεί να απασχολεί διαφορετικό αριθμό εργαζομένων από χώρα σε χώρα, αφού οι διαφορές που εντοπίζονται στον πληθυσμό μιας χώρας μπορούν να καθορίζουν και τα ανάλογα μεγέθη. Για παράδειγμα, μια μικρομεσαία επιχείρηση στις Η.Π.Α. μπορεί να απασχολεί περίπου 400 εργαζομένους, στην Κίνα λιγότερο από 300 και στις χώρες της Γαλλίας και Γερμανίας κάτι λιγότερους από 45.

Σύμφωνα με τον αντίστοιχο νόμο που υπάρχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (αρ. L107/8, 30-4-96), ως μικρομεσαία επιχείρηση ορίζεται εκείνη η οποία απασχολεί έως 250 άτομα εργατικό προσωπικό, επιτυγχάνει έναν ετήσιο κύκλο εργασιών έως 40 εκατομμύρια ευρώ και το σύνολο του ισολογισμού της δεν υπερβαίνει τα 27 εκατομμύρια ευρώ (OECD, Key ICR Indicator). Στην χώρα της Ελλάδας βέβαια, ως μικρομεσαία επιχείρηση ορίζεται εκείνη η οποία απασχολεί έως 100 άτομα εργατικό προσωπικό. Μια τέτοιου είδους επιχείρηση στον Ελληνικό χώρο, είναι συνήθως οικογενειακής φύσης και η διοίκηση της εξασκείται από τον κάτοχο της και επιχειρηματία αυτής. Σύμφωνα με αυτές τις συνθήκες, η Τράπεζα της Ελλάδος και για λόγους χρηματοδότησης από το αντίστοιχο κεφάλαιο της Νομισματικής Ένωσης 197/11/78, χαρακτηρίζει την μικρομεσαία επιχείρηση ως μεταποιητική όπου το ανώτατο ύψος του μέσου κύκλου εργασιών της αντίστοιχης τελευταίας τριετίας δεν υπερβαίνει τα 2.500.000 ευρώ (OECD, Key ICR Indicators).

Η Ελλάδα θεωρείται η χώρα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αφού αυτού του είδους οι εταιρείες οι οποίες απασχολούν λιγότερο από 100 άτομα προσωπικό είναι πάρα πολλές. Οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Εξίσου σημαντική είναι και η ύπαρξη των λεγόμενων “μικρών” επιχειρήσεων, που απασχολούν λιγότερο από 10 άτομα προσωπικό. Σε μια αντίστοιχη έρευνα που διεξήχθη από την ΕΣΥΕ κατά την περίοδο της δεκαετίας 1978-88, η μέση ετήσια μεταβολή της απασχόλησης ήταν υψηλότερη στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (+2,0%) από την αντίστοιχη στις μεγάλες επιχειρήσεις (-1,0%).

Από στοιχεία του ICAP προκύπτει ότι και κατά το χρονικό διάστημα 1988-96, υπάρχει αύξηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε βάρος των μεγάλων επιχειρήσεων, και ως προς τον αριθμό των επιχειρήσεων και ως προς τον αριθμό των απασχολουμένων σε αυτές. Είναι αξιοσημείωτο ότι η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης προήλθε από την κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων (ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 1997).

3.3 Τα Πλεονεκτήματα και οι Αδυναμίες των “Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων”

Οι αποκαλούμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολλές αδυναμίες αλλά και πλεονεκτήματα συνάμα. Από τα πλέον σημαντικότερα μειονεκτήματα, είναι αυτό της χαμηλής παραγωγικότητας και το οποίο θα πρέπει να αποδοθεί στον χαμηλό βαθμό χρησιμοποίησης εξελιγμένης τεχνολογίας καθώς και ανεπαρκή ύπαρξη οργανωμένης παραγωγής. Επιπλέον η μη σωστή εφαρμογή εξελιγμένων μεθόδων διαχείρισης και Marketing αλλά και διοίκησης, αποτελούν σοβαρά μειονεκτήματα.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα αλλά και παγκοσμίως, παρουσιάζουν κάποιες δυσκολίες πρόσβασης λόγω της ύπαρξης υψηλού κινδύνου που τις διακατέχει καθώς και έλλειψη ικανών εγγυήσεων λόγω της οικογενειακής τους φύσης. Ένα ακόμα μειονέκτημα που εντοπίζεται στην λειτουργία τους είναι και η περιορισμένη πρόσβαση που έχουν στις διάφορες κεφαλαιαγορές. Συνεπώς, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καταλήγουν σε έναν βραχυπρόθεσμο δανεισμό αλλά και σε πιστώσεις προμηθευτών για την κάλυψη των αυξημένων αναγκών για κεφάλαιο κίνησης. Από αυτές τις επιχειρήσεις, λίγες είναι εκείνες οι οποίες εφαρμόζουν την μέθοδο leasing (χρηματοδοτική μίσθωση), την μέθοδο factoring (σύμβαση πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων) αλλά και την μέθοδο venture capital (επιχειρηματικό κεφάλαιο υψηλού κινδύνου), ως εναλλακτικές λύσεις εξεύρεσης επιχειρηματικών κεφαλαίων. Ως εκ τούτου, αυτού του είδους οι επιχειρήσεις παρουσιάζουν πρόβλημα στην ανάπτυξη των επενδύσεων τους σε μεγάλη εμβέλεια και έχουν δυσκολία στον σχεδιασμό των επενδυτικών τους προγραμμάτων.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί πως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν κάνουν χρήση του στρατηγικού προγραμματισμού και άλλων σχετικών τεχνικών σύγχρονης διοίκησης και αρχών management. Επιπλέον δεν δίνουν ιδιαίτερη σημασία στις στρατηγικές συμμαχίες, την μέτρηση ικανοποίησης πελατών αλλά και στον ανταγωνισμό και την σύγκριση τους με άλλες επιχειρήσεις (Clarke T. & Clegg S., (1998). Σύμφωνα επίσης με τους ειδικούς, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις υστερούν σημαντικά έναντι των μεγάλων στον τομέα Marketing, στην ανάπτυξη των εξαγωγών αλλά και στην σαφή και αποτελεσματική χρήση δεδομένων πληροφόρησης²³.

Η ύπαρξη βέβαια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν χαρακτηρίζεται από αδυναμίες και μειονεκτήματα. Οι λόγοι ύπαρξης τους είναι και εκείνοι που ουσιαστικά αποτελούν τα βασικά τους πλεονεκτήματα. Κάποια από αυτά τα πλεονεκτήματα είναι τα ακόλουθα :

- *Ευελιξία στην παραγωγή*
- *Γρήγορη και εύκολη αφομοίωση της νέας τεχνολογίας και καινοτομίας*
- *Προσαρμοστικότητα στην αγορά*
- *Ταχύτητα στην λήψη των επιχειρηματικών τους αποφάσεων*
- *Συμβολή στην ανάπτυξη και απασχόληση απομονωμένων περιοχών*
- *Προσωπικές πελατειακές σχέσεις*

Η χρήση αυτών των επιχειρήσεων από τους καταναλωτές και μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου, είναι ένα σοβαρό θέμα το οποίο θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο αυτής της πτυχιακής εργασίας. Συνάμα όμως η χρήση ευέλικτης τεχνολογίας μέσω υπολογιστών και η εισαγωγή νέων μηχανημάτων και υλικών, είναι ένας θετικός παράγοντας ο οποίος τείνει να μειώσει δραματικά το κατώτερο όριο στις κλίμακες παραγωγής. Η εκτίμηση η οποία διενεργείται σχετικά με την οικονομική συμπεριφορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, είναι ένας παράγοντας ο οποίος προκαλεί το ενδιαφέρον των τραπεζών, προμηθευτών, επενδυτικών εταιρειών, ασφαλιστικών εταιρειών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Κύριος στόχος όλων αυτών είναι ο προσδιορισμός της οικονομικά εύρωστης επιχείρησης ή αλλιώς της επιχείρησης που παρουσιάζει το μικρότερο πιστωτικό κίνδυνο²⁴. Βέβαια το σύνολο των προβληματικών και αδύναμων μικρομεσαίων επιχειρήσεων παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον για

την άσκηση της κρατικής πολιτικής και ενδυνάμωσης αυτών των επιχειρήσεων αυτών. Χρειάζεται όμως μια περαιτέρω μελέτη η οποία θα ενσωματώνει κάποιες ποιοτικές πληροφορίες σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τομείς αυτών, όπως τεχνογνωσία, θέση τους στην αγορά, διοίκηση και επίπεδο έρευνας και ανάπτυξης.

4. Κεφάλαιο 4^ο : Μελέτη Περίπτωσης – Τράπεζα Πειραιώς και Χρηματοδότηση Επιχειρήσεων

4.1 Ιστορικό και Πληροφορίες για τον Τραπεζικό Όμιλο της Πειραιώς

Η τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε στις 06.07.1916 και η διάρκεια της έχει οριστεί σε εκατό χρόνια αρχόμενη την 06.07 1916 και λήγουσα την 06.07 2016. Με την από 29.01.1992 απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων της, η διάρκεια της Τράπεζας παρατάθηκε για άλλα 83 έτη από την λήξη της, έως δηλαδή την 06.07.2099. Είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Ανώνυμων Εταιριών του Υπουργείου Ανάπτυξης με αριθμό 6065/06/B/86/04. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του καταστατικού της, η επωνυμία είναι Τράπεζα Πειραιώς Ανώνυμος Εταιρεία. Έδρα της είναι ο Δήμος Αθηναίων, οδός Αμερικής 4, 105 64, τηλ 210 33 35 00025.

Με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, η τράπεζα μπορεί να ιδρύει υποκαταστήματα, γραφεία και πρακτορεία εντός και έκτος της Ελλάδας. Η τράπεζα Πειραιώς Α.Ε. λειτουργεί ως ανώνυμη τραπεζική εταιρεία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 περί ανώνυμων εταιριών, όπως ισχύει σήμερα με τις διατάξεις του Ν. 2076/92 περί πιστωτικών ιδρυμάτων και ως εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρία σύμφωνα με την χρηματιστηριακή νομοθεσία και τις διατάξεις των λοιπών συναφών νομοθετημάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Καταστατικού της Τράπεζας Πειραιώς, σκοπός της είναι να ενεργεί για λογαριασμό της ή για λογαριασμό άλλων, όλες τις τραπεζικές εργασίες που αναγνωρίζονται ή ανατίθενται από τον νόμο στις Τράπεζες.

Σήμερα ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς έχει κατακτήσει την πρώτη θέση στην καταναλωτική πίστη, τα αμοιβαία κεφάλαια, την επενδυτική τραπεζική, τις χρηματοπιστηριακές εργασίες και τις ασφάλειες ζωής, ενώ είναι ο μεγαλύτερος χρηματοδότης μικρών ελληνικών επιχειρήσεων και από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες ελληνικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα συνολικά. Στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχει παρουσία.

Η Τράπεζα Πειραιώς διαθέτει προσωπικό άνω των 19.000 ανθρώπων και παρέχει τα προϊόντα του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τόσο μέσα από το δίκτυο καταστημάτων του, όσο και μέσα από εναλλακτικά δίκτυα διάθεσης. Τα σημεία παρουσίας της συγκεκριμένης τράπεζας αναμένεται να ξεπεράσουν τα 1.300 σημεία στα τέλη του 2008. Η Τράπεζα Πειραιώς απευθύνεται πλέον σε μια αγορά που ξεπερνά τα 200 εκατομμύρια κατοίκους, προσφέροντας ένα ευρύτατο φάσμα τραπεζικών και άλλων συναφών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων²⁶.

Σήμερα η Τράπεζα Πειραιώς κατέχει ηγετική θέση σε όλους τους τομείς του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και καταγράφει ρυθμούς ανάπτυξης που ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της αγοράς, κερδίζοντας συνεχώς μερίδια αγοράς και νέους πελάτες. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, η Τράπεζα συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχει παρουσία, παρέχοντας έτσι ευκαιρίες σταδιοδρομίας

και στις αγορές του εξωτερικού, σε εργαζόμενους που είναι έτοιμοι να αναλάβουν νέες θέσεις εργασίας και αναβαθμισμένους ρόλους. Η επιτυχία της Πειραιώς οφείλεται στην καινοτομία και ποιότητα των προϊόντων της, την πρωτοπορία της ως προς τον εναλλακτικό τρόπο παροχής των υπηρεσιών της και στην εξατομικευμένη εξυπηρέτηση των πελατών της.

Επιπλέον θα πρέπει να γίνει αναφορά στα εκπαιδευτικά της προγράμματα τα οποία καλύπτουν πλούσια θεματολογία, ανταποκρίνονται στις σύγχρονες εξελίξεις και δίνουν την ευκαιρία στους εργαζόμενους να παρακολουθούν θέματα που είναι συνδεδεμένα με τα άμεσα εργασιακά τους καθήκοντα ώστε να βελτιώνουν τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Παράλληλα με την επιχειρηματική του δραστηριότητα, η συγκεκριμένη τράπεζα έχει αναπτύξει έντονη κοινωνική προσφορά σε τομείς όπως η παιδεία, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός και το περιβάλλον. Η προσφορά προς την κοινωνία αποτελεί μια από τις θεμελιώδεις αξίες του Τραπεζικού Ομίλου και αντανακλά τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του.

Το μερίδιο της Τράπεζας Πειραιώς στις χορηγήσεις της στην «Νέα Ευρώπη», διαμορφώθηκε σε 12% στα τέλη του 2006, ενώ η περιοχή συνεισφέρει το 32% των νέων δανείων. Στο σύνολο των λειτουργικών εσόδων, «παρήγαγε» το 13% στο τέλος του 2006.

Η μέση ετήσια αύξηση από το 2004 διαμορφώνεται σε 81% στις χορηγήσεις και σε 46% στα λειτουργικά έσοδα²⁷. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Τράπεζα Πειραιώς εκτός από την Ελλάδα έχει παρουσία σε τέσσερις χώρες στην λεγόμενη «Νέα Ερώπη» - Αλβανία, Ρουμανία, Σερβία και Βουλγαρία που είναι το πρώτο «κύμα» χωρών στις οποίες εισήλθε αποσκοπεί πλέον στην

δημιουργία τραπεχών και υποκαταστημάτων στην Πολωνία, Ουκρανία και Τουρκία που θεωρεί ως το δεύτερο «κύμα». Η συγκεκριμένη τράπεζα εξετάζει ευκαιρίες και σε άλλες χώρες όπως σε Ρωσία και Αίγυπτο (όπου ήδη έχει εισέλθει δυναμικά), με έμφαση στις τέσσερις χώρες όπου ήδη δραστηριοποιείται. Εκεί επιδιώκεται η μεταφορά του μοντέλου που εφαρμόζει η τράπεζα στην Ελλάδα, ενώ επιδιώκεται επίσης η κατάταξη της τράπεζας μεταξύ των 3-4 πρώτων στο 1ο «κύμα» χωρών και στις δέκα καλύτερες στο δεύτερο «κύμα».

4.2 Σύντομο Ιστορικό και Σημαντικές Ημερομηνίες για την Τράπεζα Πειραιώς²⁸

1916

Έτος ίδρυσης της Τράπεζας Πειραιώς.

1918

Οι μετοχές της Τράπεζας Πειραιώς εισάγονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών.

1963

Η Τράπεζα Πειραιώς εντάσσεται στον Όμιλο της Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος.

1993

Ιδρύονται οι εταιρίες Πειραιώς Leasing, Πειραιώς Α.Ε.Δ.Α.Κ. και Πειραιώς Ασφαλιστική Πρακτορειάκη.

1999

Απορροφούνται τα στοιχεία του ενεργητικού και παθητικού της Τράπεζας National Westminster στην Ελλάδα. Εξαγοράζεται η Pater Credit Bank στην Ρουμανία, η οποία εντάχθηκε στον όμιλο τον Απρίλιο του 2000 και μετονομάστηκε σε Piraeus Bank Romania. Αποφασίζεται η λειτουργική και διοικητική ενοποίηση των τριών εμπορικών Τραπεζών του Ομίλου (Πειραιώς, Μακεδονίας – Θράκης και Χίου). Τέλος ιδρύεται κατάστημα της Τράπεζας στο Λονδίνο.

2001

Δημιουργούνται 18 νέα καταστήματα στον ελλαδικό χώρο. Ολοκληρώνεται η αναδιάρθρωση στον τομέα της διαχείρισης ενεργητικού και της επενδυτικής τραπεζικής, με την συγχώνευση των ομοειδών αμοιβαίων κεφαλαίων, την απορρόφηση την Χίος Χρηματιστηριακής και της Μακεδονίας – Θράκης Χρηματιστηριακής από την ΣΙΓΜΑ Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ., την πώληση της Τράπεζας Πειραιώς Prime Bank και απορρόφηση μέρος του ενεργητικού της και των πελατών της από την Τράπεζα Πειραιώς. Εξαγοράζεται η εταιρία OTE Leasing και στην συνέχεια μετονομάζεται σε Πειραιώς Leasing, καθώς επίσης συμφωνείται η εξαγορά της Τράπεζας ETBAbank, διευρύνοντας τα μερίδια αγοράς της του ομίλου στις τραπεζικές εργασίες, καθώς και την αγορά leasing και της διαχείρισης περιούσιας τρίτων.

2007

Εξαγοράζεται το υπόλοιπο ποσοστό της Πειραιώς Α.Χ.Ε.Π.Ε.Υ., ενώ υπογράφεται προσύμφωνο για την απόκτηση ποσοστού 78% της ουκρανικής τράπεζας OJSC International Commerce Bank. Επίσης η τράπεζα Πειραιώς συμφωνεί με την Marfin Popular Bank Public Ltd για αμοιβαία αποχή μέχρι και την 31.12.2010 από την υποβολή δημόσιας πρότασης εξαγοράς των μετοχών της μίας τράπεζας από την άλλη και πώλησης πακέτου μετοχών της Τράπεζας Κύπρου (ποσοστό 8,07%) στην Marfin Popular Bank.

4.3 Δανειοδότηση Επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Είναι γεγονός πως τα φθηνότερα δάνεια σαφώς με ευνοϊκότερους όρους αποπληρωμής και επιτόκια τα οποία σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζουν ακόμη και τα επίπεδα των στεγαστικών δανείων, προσφέρουν στις μέρες μας οι τράπεζες σε δεκάδες χιλιάδες ελεύθερους επαγγελματίες αλλά και διάφορες μικρομεσαίες επιχειρήσεις και οι οποίες δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Απώτερος στόχος των εμπορικών τραπεζών μέσω των κινήσεων αυτών, δεν αποτελεί κάτι περισσότερο από την προσέλκυση των αποκαλούμενων «υγιών» εταιριών, οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν την τραπεζική αυτή χρηματοδότηση ως ένα «εργαλείο» μεγέθυνσης τόσο στην εγχώρια όσο και στις διεθνείς αγορές μέσω των εισαγωγών – εξαγωγών που ενδεχομένως διεξάγουν.

Σύμφωνα με αντίστοιχες μελέτες²⁹, στα 35 δισεκατομμύρια ευρώ διαμορφώθηκαν με την ολοκλήρωση του έτους 2006 τα υπόλοιπα των δανείων που χορήγησαν οι εμπορικές τράπεζες προς τις λεγόμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις και προκειμένου εκείνες να χρηματοδοτήσουν ικανοποιητικά την ανάπτυξη των εργασιών τους εντός της αγοράς. Σύμφωνα

δε με κάποια έμπειρα τραπεζικά στελέχη³⁰, η τραπεζική που ακολουθείται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις αναπτύσσεται πολύ δυναμικά την τελευταία τριετία με ρυθμούς οι οποίοι ξεπερνούν περίπου το 30%, και η οποία τάση αναμένεται να συνεχιστεί σύμφωνα βέβαια με τις πρόσφατες ενδείξεις και για την χρήση του έτους 2007.

Βέβαια δεδομένων των προσφάτων αυτών στοιχείων³¹, έχει υπολογιστεί ότι τα επιχειρηματικά δάνεια τα οποία έχουν χορηγηθεί στις μεσαίες, μικρές αλλά και πολύ μικρές επιχειρήσεις για το έτος 2005, άγγιξαν τα 28 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ για το έτος 2006 συνολικά διαμορφώθηκαν στα 35 δισεκατομμύρια ευρώ. Στα συγκεκριμένα ποσά αυτά όμως θα πρέπει να προστεθούν και κάποια κρυμμένα στην καταναλωτική αλλά και στεγαστική πίστη δάνεια, αφού εκείνα ελήφθησαν με σκοπό την ανάπτυξη των επιχειρηματικών σχεδίων και όχι για την κάλυψη των καταναλωτικών αναγκών ή την απόκτηση ακινήτου.

Από τους βασικότερους προμηθευτές δανείων προς τις επιχειρήσεις, αναφέρονται να είναι η Eurobank, η Εθνική Τράπεζα, η Alpha Bank και η Τράπεζα Πειραιώς, ενώ στο φάσμα του ανταγωνισμού έχουν ήδη εισέλθει και κάποιες άλλες τράπεζες και οι οποίες διεκδικούν μερίδια αγοράς στην ολοένα αυξανόμενη αγορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί βέβαια πως η κατηγορία των αποκαλούμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων εμπρικλείει σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των περισσότερων τραπεζών, γύρω στους 950.000 επαγγελματίες και εταιρίες των οποίων ο ετήσιος τζίρος δεν ξεπερνά τα 2,5 εκατομμύρια ευρώ³².

4.4 Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και Δανειοδότηση Από τις Εμπορικές Τράπεζες

Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός πως οι τράπεζες εφαρμόζουν μια επιθετική πολιτική, όσο αφορά το επίπεδο επιτοκίων αλλά και το επίπεδο των προμηθειών και επιδιώκουν συνεπώς την διεύρυσή τους στη συγκεκριμένη κατηγορία πελατών ή εταιριών, η οποία σύμφωνα με μαρτυρίες, τα επόμενα χρόνια πρόκειται να αποτελέσει την βασικότερη πηγή εσόδων των τραπεζών από τις δραστηριότητες στη χώρα της Ελλάδος και καθώς η λιανική τραπεζική θα προσπαθεί να ωριμάσει. Σύμφωνα βέβαια και με τις επισυμάνσεις των ειδικών στις τράπεζες, οι ελεύθεροι επαγγελματίες αλλά και οι χιλιάδες μικρομεσαίες ή πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν μια “δεξαμενή” κερδοφορίας για τις εμπορικές τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και για αυτά όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτελεί στόχο η προσέλκυση εταιριών οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν την δανειοδότηση ως ένα σημαντικό μέσο ανάπτυξης τους και μεγέθυνση του κύκλου των δραστηριοτήτων τους.

Με βάση λοιπόν αυτά τα δεδομένα, οι εκάστοτε διοικήσεις των τραπεζών θεωρούν ότι μέσω της ανάπτυξη της συγκεκριμένης αγοράς προσφέρεται ένα σημαντικό στοίχημα, καθώς στα επόμενα χρόνια μπορεί να συμβάλει σε μέγιστο βαθμό στη διατήρηση των ήδη υπαρχόντων ρυθμών ανάπτυξης των κερδών τους από την ελληνική αγορά, ενώ την ίδια στιγμή που τα νοικοκυριά θα σταματήσουν να δανείζονται με τη σημερινή ένταση που κάτι τέτοιο διεξάγεται.

Παράλληλα όμως επισημαίνεται ότι ο ανταγωνισμός ο οποίος έχει αναπτυχθεί μεταξύ των εμπορικών τραπεζών, κάτι το οποίο μπορεί να διεξαχθεί με μεγάλη ευκολία μέσω της αύξησης των διαφημιστικών μηνυμάτων για τα προϊόντα εκείνα τα οποία απευθύνονται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έχει συνδράμει σημαντικά και αποτελεσματικά στη δημιουργία φθηνότερων δανείων με σαφώς ευνοϊκότερους όρους αγοράς και αποπληρωμής. Σε ορισμένες βέβαια άλλες περιπτώσεις τα επιτόκια των δανείων αυτών αγγίζουν ακόμη και τα επίπεδα των στεγαστικών και παρά την άνοδο του κόστους δανεισμού εντός της ευρωζώνης.

Εκτός από την ύπαρξη των επιτοκίων όμως, η σκληρή αυτή μάχη του ανταγωνισμού έχει μεταφερθεί και σε άλλο επίπεδο προμηθειών με σκοπό την εκτέλεση των βασικών εργασιών. Είναι γεγονός πως πριν από μερικούς μήνες τόσο η τράπεζα της Eurobank όσο και εκείνη της Εθνικής προχώρησαν στην κατάργηση των διαφόρων προμηθειών που επέβαλλαν για συναλλαγές που πραγματοποιούσαν κατά κύριο λόγο οι ελεύθεροι επαγγελματίες και φυσικά οι ατομικές επιχειρήσεις. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται κάποια νέα δίκτυα για την προώθηση ολοκληρωμένων λύσεων προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Παράδειγμα αποτελεί η Εμπορική Bank η οποία ανακοίνωσε ότι θα επεκτείνει το νεοσύστατο δίκτυο επιχειρηματικών κέντρων που έχει δημιουργήσει και το οποίο έχει ως απώτερο στόχο την αποκλειστική εξυπηρέτηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε όλη την επικράτεια της Ελλάδος.

Εκτός όμως της δανειοδότησης προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι εμπορικές τράπεζες μπορούν και προσφέρουν και κάποιες άλλες συμβουλευτικές υπηρεσίες δανείων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων,

λειτουργώντας έτσι ως συνεργάτες και με απώτερο στόχο να βοηθήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις επιχειρήσεις εκείνες ως προς την λήψη σωστών αποφάσεων και τις οποίες εν συνεχεία μπορούν να υποστηρίξουν με λιγότερο ρίσκο και με την απαιτούμενη ρευστότητα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί πως ο τελευταίος κύκλος επιδοτήσεων του Γ' ΚΠΣ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως προς τις εμπορικές επιχειρήσεις, προσέφερε την δυνατότητα στις εμπορικές τράπεζες να προσελκύσουν ένα σημαντικό αριθμό πελατών κυρίως από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ολοκληρώνοντας με τον τρόπο αυτό την όλη διαδικασία για λογαριασμό τους και χωρίς κανένα κόστος, με την προοπτική δημιουργίας μιας σταθερής και μακροχρόνιας σχέσης μαζί τους.

4.5 Γιατί Οι Επιχειρήσεις Αναζητούν Δανειοδότηση και Χρηματοοικονομικά Προϊόντα Από την Τράπεζα Πειραιώς

Πολλοί από τους ιδιοκτήτες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αναγκάζονται να καταφεύγουν σε χορηγήσεις από τις εμπορικές τράπεζες και συγκεκριμένα από την τράπεζα Πειραιώς, προκειμένου να καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες τους και οι οποίες εμφανίζονται να είναι οι παρακάτω³³

Εξοπλισμός Επιχείρησης. Στην περίπτωση αυτή, η Τράπεζα Πειραιώς χρηματοδοτεί έως και το 100% της αξίας της αγοράς του εξοπλισμού μιας μικρομεσαίας επιχείρησης. Τα δάνεια αυτά ορίζονται ως τοκοχρεολυτικά, φέρουν διάρκεια η οποία μπορεί να φθάσει ως και τα δέκα (10) έτη και εξοφλούνται είτε ανά μήνα, είτε ανά τρίμηνο αλλά υπάρχει και η δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε ένα σταθερό και κυμαινόμενο επιτόκιο.

Επαγγελματική Στέγη. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, τα δάνεια της κατηγορίας αυτής που παρέχονται από την τράπεζα Πειραιά χρηματοδοτούν την αγορά ενός έτοιμου ή υπό κατασκευή επαγγελματικού χώρου καθώς και την ανέγερση, αποπεράτωση, προσθήκη, επισκευή ή οποιαδήποτε συντήρηση του επαγγελματικού ακινήτου. Στην περίπτωση αυτή βέβαια παρέχεται και μια εξασφάλιση στην τράπεζα Πειραιώς, μέσω της προσημείωσης του ακινήτου και αυξάνοντας τη μέγιστη διάρκεια εξόφλησης του ακόμη και στα 25 ή 30 χρόνια. Όσον αφορά βέβαια τα συγκεκριμένα επιτόκια, υπάρχει σαφώς η δυνατότητα για «κλείδωμα» του κόστους δανεισμού ακόμη και για 20 έτη³⁴.

Κεφάλαιο Κίνησης. Τα κεφάλαια κίνησης προσφέρονται πλέον από την τράπεζα Πειραιώς ανοιχτά, όπως φυσικά και τα διάφορα τοκοχρεολυτικά επιχειρηματικά δάνεια με σκοπό την κάλυψη των βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων αναγκών σε ένα κεφάλαιο κίνησης και χωρίς να απαιτείται η προσημείωση του ακινήτου εντός του οποίου θα στεγαστεί η επιχείρηση. Στην πρώτη περίπτωση βέβαια και σύμφωνα με την τράπεζα, το επιτόκιο θεωρείται πάντοτε κυμαινόμενο αλλά για το λόγο αυτό οι περισσότερες εμπορικές τράπεζες παρέχουν συνεχώς διευκολύνσεις στην αποπληρωμή, καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα καταβολής μόνο των ήδη διαμορφωμένων τόκων ακόμη και ανά τρίμηνο και εξόφληση του κεφαλαίου όποτε επιλέξει ο επιχειρηματίας της μικρομεσαίας επιχείρησης³⁵.

Δανειοδότηση Μέσω ΤΕΜΠΜΕ. Η δανειοδότηση των μικρών ή μικρομεσαίων επιχειρήσεων μπορεί να διεξαχθεί και μέσω του Ταμείου Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ),

παρέχοντας ταυτόχρονα εγγυήσεις στις εμπορικές τράπεζες για λογαριασμό των επιχειρηματιών μικρομεσαίων εταιριών. Η διαδικασία η οποία ακολουθείται θεωρείται σχετικά απλή. Μια μικρομεσαία επιχείρηση απευθύνεται στην τράπεζα Πειραιώς και η οποία αξιολογεί το αίτημά της σχετικά με το επιχειρηματικό και επενδυτικό της σχέδιο καθώς και την πιστοληπτική της ικανότητα³⁶.

Σε περίπτωση η τράπεζα Πειραιώς θεωρεί το σχέδιο ως οικονομικά βιώσιμο, αλλά ταυτόχρονα επιθυμεί για ένα μικρό ή μεγάλο μέρος του δανείου την εγγύηση της ΤΕΜΠΜΕ, τότε ενημερώνει την μικρομεσαία επιχείρηση για τα διάφορα προγράμματα εγγυοδοσίας που παρέχονται και πρώτιστα για το κόστος, τις προϋποθέσεις αλλά και τους περιορισμούς ένταξης σε κάποιο από αυτά. Το ΤΕΜΠΜΕ είναι εκείνο το οποίο αποφασίζει με διάφορα κριτήρια, όπως για παράδειγμα το ύψος των κινδύνων και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της επιχείρησης για την παροχή εγγύησης και συνάμα απαντά θετικά ή αρνητικά εγγράφως το αργότερο εντός τεσσάρων έως πέντε ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης για χορήγηση του δανείου.

Δανειοδότηση Μέσω Επιδοτήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα το οποίο αποσκοπεί στην δανειοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της επιδότησης από μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διεκπαιρέωση από την τράπεζα Πειραιώς, στοχεύει ουσιαστικά στην ενθάρρυνση της συγκεκριμένης επιχειρηματικότητας αλλά και στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης τόσο σε περιφερειακό επίπεδο και το οποίο μπορεί να διεξαχθεί μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης

υφιστάμενων και νέων μικρομεσαίων επιχειρήσεων όσο και σε πολύ μικρών στην αγορά κεφαλαίων. Στόχοι του προγράμματος αναφέρονται να είναι οι ακόλουθοι³⁷ :

- *Να αυξηθεί ο βαθμός πρόσβασης των μικρομεσαίων αλλά και πολύ μικρών επιχειρήσεων σε διάφορες πηγές χρηματοδότησης*
- *Να μειωθεί το κόστος δανεισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, πράγμα το οποίο θα βελτιώσει αισθητά την ανταγωνιστικότητά τους*
- *Να συνδεθεί άμεσα η επιδότηση κόστους δανεισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με την παροχή εγγύησης από το ΤΕΜΠΜΕ - Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων και το οποίο φέρει την ευθύνη της διαχείρισης και της παρακολούθησης υλοποίησης του συγκεκριμένου προγράμματος*

Οι προϋποθέσεις για την συγκεκριμένη χρηματοδότηση, αναφέρονται στις υφιστάμενες, νεοϊδρυόμενες ή τις υπό σύσταση επιχειρήσεις οποιασδήποτε μορφής όπως ατομικές, Ο.Ε., Ε.Ε., ΕΠΕ και Α.Ε. οι οποίες φέρουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά³⁸ :

- *Διαθέτουν κέντρο άσκησης της δραστηριότητάς τους μέσα στα όρια της Ελληνικής επικράτειας*
- *Ο ετήσιος κύκλος εργασιών ή ο ετήσιος ισολογισμός τους δεν υπερβαίνει τα 10.000.000 €*
- *Απασχολούν κατά τη διάρκεια της τελευταίας χρήσης πριν από τη σύναψη δανειακής σύμβασης ή άλλης χρηματοδοτικής μίσθωσης από 1 έως 20 εργαζομένους*

- *Συνάπτουν δανειακή σύμβαση ή άλλη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης, η οποία καλύπτεται εγγυοδοτικά από την ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ, σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό παροχής εγγυήσεων αυτής*
- *Δεν τους έχουν υποβληθεί κατά το χρόνο υποβολής και εξέτασης της αίτησής τους κυρώσεις για παράβαση Κοινοτικών Κανονισμών ή Εθνικής Νομοθεσίας*

Οι επιλέξιμες αυτές μορφές δανειοδότησης σχετίζονται άμεσα με την δράση η οποία αφορά την ενίσχυση για την σύναψη συγκεκριμένων δανειακών συμβάσεων αλλά και συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης μέσω leasing από την τράπεζα Πειραιώς, τα οποία αφορούν σε συγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια των λεγόμενων μικρομεσαίων και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Οι μορφές των δανείων αναφέρονται στην επιδότηση του κόστους δανειοδότησης όλων των συμβάσεων της τράπεζας πειραιώς δανείων επενδυτικού χαρακτήρα τα οποία³⁹ :

- *Έχουν διάρκεια πάνω από ένα (1) έτος*
- *Είναι εγγυημένα από τη ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε.*
- *Έχουν συγκεκριμένη διάρκεια και λήξη*
- *Αφορούν συγκεκριμένο και προσδιοριζόμενο στη δανειακή σύμβαση, ύψος δανείου*
- *Ελάχιστο όριο δανείου ορίζεται στα 10.000 ευρώ*
- *Μέγιστο όριο δανείου στα 400.000 ευρώ*

Η επιδότηση μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σύμφωνα με την τράπεζα Πειραιώς, θα πρέπει να είναι ίση με το ποσό που αναλογεί στην ονομαστική επιβάρυνση την οποία επιφέρουν καθ'όλη τη διάρκεια του

δανείου, οι τέσσερις (4) μονάδες επιτοκίου. Οι επιλέξιμες μορφές των χρηματοδοτικών μισθώσεων θα πρέπει να θεωρούνται επιλέξιμες ως προς την επιχορήγηση και να είναι όλες χρηματοδοτικές μισθώσεις, ανεξαρτήτως διάρκειας και οι οποίες προβλέπουν μια συγκεκριμένη ρήτρα εξαγοράς και αφορούν τα ακόλουθα⁴⁰ :

- *Εξοπλισμό και μηχανήματα επιχείρησης*
- *Επαγγελματικά ακίνητα, πλην των οικοπέδων*
- *Επαγγελματικά αυτοκίνητα της επιχείρησης*
- *Ελάχιστο όριο δανείου ορίζεται στα 10.000 ευρώ*
- *Μέγιστο όριο δανείου στα 400.000 ευρώ*

Τέλος πρέπει να σημειωθεί πως η επιδότηση θα πρέπει να είναι ίση με το ποσό που αναλογεί σε δέκα εκατοστιαίες μονάδες (10%) της αξίας των παγίων στοιχείων, όπως αυτή αναγράφεται στη σύμβαση χρηματοδοτικής μίσθωσης για την συγκεκριμένη μικρομεσαία επιχείρηση και η οποία θα λάβει το δάνειο⁴¹.

4.6 Το Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα της Τράπεζας Πειραιώς ως Μέθοδος Αποτελεσματικής Αντιμετώπισης της Δυσμενούς Οικονομικής Κατάστασης στις Μέρες μας

Σήμερα ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς έχει καταφέρει να κατακτήσει μια από τις πρώτες θέσεις στην καταναλωτική πίστη, τα αμοιβαία κεφάλαια, την επενδυτική τραπεζική, τις χρηματοπιστηριακές εργασίες και τις ασφάλειες ζωής, ενώ αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες μικρών

ελληνικών επιχειρήσεων και από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες ελληνικών επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα συνολικά.

Στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, ο όμιλος της Τράπεζας Πειραιώς συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχει παρουσία. Η συγκεκριμένη τράπεζα διαθέτει προσωπικό άνω των 5.000 ανθρώπων και παρέχει τα προϊόντα του στην Ελλάδα και το εξωτερικό, τόσο μέσα από το δίκτυο καταστημάτων του, όσο και μέσα από εναλλακτικά δίκτυα διάθεσης. Τα σημεία παρουσίας της συγκεκριμένης τράπεζας αναμένεται να ξεπεράσουν τα 1.000 σημεία στα τέλη του 2009. Η Τράπεζα Πειραιώς απευθύνεται πλέον σε μια αγορά που ξεπερνά τα 200 εκατομμύρια κατοίκους, προσφέροντας ένα ευρύτατο φάσμα τραπεζικών και άλλων συναφών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων⁴².

Τα ανταγωνιστικά αυτά πλεονεκτήματα καθίστανται δυνατά με την υποστήριξη των πλέον προηγμένων υποδομών, αλλά κυρίως με την υπεροχή των ανθρώπων της Τράπεζας Πειραιώς σε επίπεδο τεχνογνωσίας και δεξιοτήτων. Η συγκεκριμένη Τράπεζα έχει δεσμευθεί στην ανάδειξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της μέσα από την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων επιλογής, εκπαίδευσης, αξιολόγησης και ανταμοιβής. Η εταιρική φήμη της στα θέματα διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού πηγάζει πρωτίστως από τη σημασία που αποδίδει η Τράπεζα στο έμπυχο δυναμικό της, αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει στην ανάπτυξη

του Οργανισμού και στην επίτευξη των στρατηγικών του στόχων. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται :

- Στην άρτια στελέχωση των εργασιακών θέσεων μέσα από αδιάβλητα συστήματα προσέλκυσης και αξιολόγησης των απαιτούμενων γνώσεων και ικανοτήτων σε κάθε εργασιακό πεδίο
- Στην παροχή ίσων ευκαιριών στη μάθηση και την εξέλιξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας για όλους τους εργαζόμενους.
- Στην ποιοτική διαχείριση των ανθρώπων που πηγάζει μέσα από πολιτικές και διαδικασίες με πιστοποιήσεις διεθνούς κύρους.
- Στην καλλιέργεια κλίματος συνεχούς επιβράβευσης των προσπαθειών και διαμόρφωσης ενιαίας εργασιακής κουλτούρας σε όλο το φάσμα του Οργανισμού.

Σήμερα η Τράπεζας Πειραιώς κατέχει μια πολύ καλή θέση σε όλους τους τομείς του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος και καταγράφει ρυθμούς ανάπτυξης που ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της αγοράς, κερδίζοντας συνεχώς μερίδια αγοράς και νέους πελάτες. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, η Τράπεζα συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχει παρουσία, παρέχοντας έτσι ευκαιρίες σταδιοδρομίας και στις αγορές του εξωτερικού, σε εργαζόμενους που είναι έτοιμοι να αναλάβουν νέες θέσεις εργασίας και αναβαθμισμένους ρόλους. Η επιτυχία της Τράπεζας Πειραιώς οφείλεται στην καινοτομία και ποιότητα των προϊόντων της, την πρωτοπορία της ως προς τον εναλλακτικό τρόπο παροχής των υπηρεσιών της και στην εξατομικευμένη εξυπηρέτηση των πελατών της.

5. Κεφάλαιο 5^ο : Μεθοδολογία και Τρόπος Συλλογής Πηγών και Πληροφοριών Εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται οι τρόποι με τους οποίους ολοκληρώθηκε η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για την συγγραφή αυτής της πτυχιακής εργασίας. Η συλλογή των στοιχείων ολοκληρώθηκε μέσω βιβλιογραφικής έρευνας και συλλογής σχετικών στοιχείων για την παρουσία των εμπορικών τραπεζών στην Ελλάδα, ποιες οι υπηρεσίες και τα χρηματοδοτικά προϊόντα που προσφέρουν αλλά και πως ο Τραπεζικός Όμιλος της Πειραιώς ενεργεί εντός της Ελληνικής οικονομίας αναφορικά με το ζήτημα και το οποίο εξετάζεται στη παρούσα πτυχιακή εργασία.

Από τις αντίστοιχες πηγές που αφορούν το συγκεκριμένο αντικείμενο μελέτης, εξάχθηκαν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τους τρόπους δανειοδότησης των επιχειρήσεων από την τράπεζα Πειραιώς, τι πρέπει να προσέχουν κάθε φορά οι υπεύθυνοι της τράπεζας αλλά και ποιες οι προφυλάξεις που θα πρέπει να λαμβάνονται από αυτούς για τις μελλοντικές τους κινήσεις. Επίσης στην αναζήτηση συμπληρωματικών πληροφοριών βοήθησαν κάποιες σημειώσεις από βιβλία και πληροφορίες από το διαδίκτυο.

5.1 Συλλογή Δεδομένων

Λόγω της βιβλιογραφικής και ερευνητικής φύσης της συγκεκριμένης εργασίας, χρησιμοποιείται ένα είδος δευτερογενούς έρευνας προκειμένου να οδηγήσει στα αποτελέσματα τα οποία επιθυμεί ο φοιτητής αλλά και τα οποία

καθορίζονται μέσω της έρευνας που εκείνος διεξάγει. Ένας αριθμός μεθόδων εμπλέκεται, προκειμένου να τον καταστήσει ικανό να επιτύχει μια μεγαλύτερη κατανόηση των πηγών που χρειάζεται για την ανάλυση των σκέψεων του σχετικά με το θέμα που ερευνά.

5.2 Δευτερεύων Δεδομένα

Ως Δευτερεύων δεδομένα περιγράφονται εκείνα στα οποία οι πληροφορίες συλλέγονται και καταγράφονται από κάποιον άλλον νωρίτερα και για σκοπούς, οι οποίοι είναι διαφορετικοί από εκείνους του συγγραφέα⁴⁶. Τα δευτερεύων δεδομένα παρέχουν την βάση για ένα καλό ιστορικό πληροφοριών, θέτοντας ικανή την συγγραφέα να καταλάβει το αντικείμενο εργασίας της καθώς και να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για στήριξη των θεωριών από την πρωταρχική έρευνα.

Το σημαντικότερο όμως πλεονέκτημα των δευτερογενών στοιχείων αφορά το μικρό κόστος και το σύντομο χρονικό διάστημα που απαιτείται για τη συλλογή τους. Αν οι πληροφορίες που απαιτούνται είναι διαθέσιμες με τη μορφή δευτερογενών στοιχείων, ο ερευνητής απλά χρειάζεται να προστρέξει στην πηγή τους, να τα εντοπίσει και να τα συγκεντρώσει. Αυτό συνήθως απαιτεί μικρό χρονικό διάστημα και μικρό κόστος. Ακόμη και στην περίπτωση που υπάρχει κάποια χρέωση για τη χρήση τους, το κόστος είναι πολύ μικρότερο από αυτό που θα απαιτείτο για να συγκεντρώσει η εταιρεία τα στοιχεία αυτά. Πρέπει όμως να λαμβάνεται υπόψιν ότι όταν χρησιμοποιούνται δευτερογενή στοιχεία, είναι πολλές φορές αναγκαίο να γίνουν υποθέσεις και παραδοχές ώστε να καταστεί δυνατή η όσο αποτελεσματικότερη χρήση τους.

Ο αποφασιστικός παράγοντας εδώ είναι η χρησιμοποίηση “λογικών” υποθέσεων και παραδοχών.

Πηγές Δευτερογενών Δεδομένων

Οι πηγές των δευτερογενών δεδομένων, χαρακτηρίζονται ως εσωτερικές και εξωτερικές. Ως εσωτερικές αναφέρονται εκείνες οι οποίες περιλαμβάνουν πληροφορίες και ερμηνείες σχετικά με τα στοιχεία που προσφέρονται από την τράπεζα Πειραιώς για την δανειοδότηση των επιχειρήσεων και την δυσμενή οικονομική κρίση που υπάρχει γενικότερα και ως εξωτερικές χαρακτηρίζονται εκείνες που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και στοιχεία που έχουν δημοσιευθεί νωρίτερα σε διάφορες μελέτες ή παρέχονται επί πληρωμή από διάφορους οργανισμούς έρευνας, τις διάφορες κλαδικές μελέτες και δημοσιεύσεις Οργανισμών και Υπουργείων.

Ανάλυση Δεδομένων

Τα στοιχεία που συλλέγονται από τον φοιτητή παράγουν ποιοτικά δεδομένα, τα οποία αναλύονται και επεξεργάζονται από το άτομο αυτό. Οι απαντήσεις που προσφέρονται σε αυτόν και σε συνδυασμό με τις πηγές που ο ίδιος έχει επιλέξει για να τεκμηριώσει την έρευνα του, θα τον βοηθήσουν στην συνέχεια να εκτιμήσει σωστά τα γεγονότα και τις πηγές αυτές και να καταλήξει στα συμπεράσματα του. Θα προχωρήσει έτσι με αυτό τον τρόπο στην καταγραφή των απόψεων του αλλά και του τι πραγματικά συμβαίνει με το θέμα που θέλει να αναλύσει εις βάθος.

6. Κεφάλαιο 6ο : Επίλογος

Σκοπός βέβαια της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας είναι η βιβλιογραφική διερεύνηση και καταγραφή του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και ειδικότερα οι εμπορικές τράπεζες στην Ελλάδα αναφορικά με το γενικότερο πλαίσιο προσφοράς δανείων και πρόβλεψη αλλά και αντιμετώπιση κινδύνων στην αγορά όπου και λειτουργούν. Επίσης ποια τα χρηματοδοτικά προϊόντα που προσφέρουν οι τράπεζες στις επιχειρήσεις και συγκεκριμένη ο Τραπεζικός Όμιλος Πειραιώς.

Σε διεθνές επίπεδο, η χρηματοοικονομική και εμπορική τραπεζική εκπληρώνει την χρηματική λειτουργία, τόσο με το να παρέχει διεθνή χρηματικά μέσα πληρωμών, όσο και με διεθνή συστήματα πληρωμών και εκκαθάρισης των συναλλαγών. Ουσιαστικά αυτό εκπληρώνεται από το διεθνές νομισματικό σύστημα που επικρατεί σε μια ορισμένη γεωγραφική περιοχή ή σε κάποια χρονική περίοδο, καθώς και από το σύστημα των διευθετήσεων μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Στην Ελλάδα, οι υπεύθυνοι εμπορικών τραπεζών, έχουν φανερά συνειδητοποιήσει πως μια πολιτική βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας - με ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και τόνωση των επενδύσεων, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εξασφάλιση υψηλού ρυθμού ανάπτυξης και στο μέλλον στον Ελλαδικό χώρο, με στόχο την περαιτέρω πραγματική σύγκλιση της οικονομίας, τη μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας

είναι μονόδρομος, τόσο για να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης και στο μέλλον, όσο και για να γίνει μικρότερη και επομένως διατηρήσιμη, η εξάρτηση της χώρας μας από τη σταθερή εισροή ξένων κεφαλαίων. Η αναγκαιότητα αυτή ανάγει σε στρατηγική προτεραιότητα τον περαιτέρω ευρύ διαρθρωτικό μετασχηματισμό της οικονομίας, εστιασμένο σε ένα νέο σύγχρονο πρότυπο λειτουργίας.

Μια από τις πλέον επιτυχημένες τραπεζικές επιχειρήσεις στις μέρες μας, είναι η τράπεζα Πειραιώς η οποία ιδρύθηκε στις 06.07.1916 και η διάρκεια της έχει οριστεί σε εκατό χρόνια αρχόμενη την 06.07 1916 και λήγουσα την 06.07 2016. Με την από 29.01.1992 απόφαση της γενικής συνέλευσης των μέτοχων της, η διάρκεια της Τράπεζας παρατάθηκε για άλλα 83 έτη από την λήξη της, έως δηλαδή την 06.07.2099. Είναι εγγεγραμμένη στο Μητρώο Ανώνυμων Εταιριών του Υπουργείου Ανάπτυξης με αριθμό 6065/06/B/86/04. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του καταστατικού της, η επωνυμία είναι Τράπεζα Πειραιώς Ανώνυμος Εταιρεία.

Πολλοί από τους ιδιοκτήτες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στις μέρες μας αναγκάζονται να καταφεύγουν σε χορηγήσεις από τις εμπορικές τράπεζες και συγκεκριμένα από την τράπεζα Πειραιώς, προκειμένου να καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες τους. Τα δάνεια και τραπεζικά προϊόντα που παρέχει η συγκεκριμένη τράπεζα στις διάφορες επιχειρήσεις είναι ποικίλα και διαφόρων ειδών και με αρκετά ευέλικτους χρηματοοικονομικούς όρους προς διευκόλυνση των δανειζόμενων.

Θα πρέπει να αναφερθεί πως στις μέρες μας η Τράπεζα Πειραιώς κατέχει μια πολύ καλή θέση σε όλους τους τομείς του ελληνικού

χρηματοπιστωτικού συστήματος και καταγράφει ρυθμούς ανάπτυξης που ξεπερνούν κατά πολύ το μέσο όρο της αγοράς, κερδίζοντας συνεχώς μερίδια αγοράς και νέους πελάτες. Παράλληλα, στην ευρύτερη περιφέρεια της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης, η Τράπεζα συγκαταλέγεται πλέον στους πρωταγωνιστές των τραπεζικών εξελίξεων στις χώρες στις οποίες έχει παρουσία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Παπούλιας Γ., (2001), "Επενδύσεις - Διοίκηση και Ανάλυση", Σύγχρονη Εκδοτική.
- Παπούλιας Γ., (1993), "Χρηματοοικονομική Διοίκηση", Γ' έκδοση, Β.Παπούλιας, 1993.
- Ρεπούσης Σπ., (2006), "Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Διεθνής Τραπεζική", Εκδόσεις Σακουλά, Αθήνα
- Λύτρας Περικλής, 'Εργασιακές σχέσεις', Εκδόσεις Interbooks
- Αγιοσμυρνάκης, Βλ., (2006), "Διεθνείς οικονομικές σχέσεις", Εκδόσεις Rosili
- Βαμβούκας, Α., Γ., (2004), "Διεθνείς οικονομικές σχέσεις", Εκδόσεις Μπένου
- Γεωργακόπουλος, Θ., Α., (1992), "Δημόσια οικονομική και δημοσιονομική νομοθεσία", Εκδόσεις Το Οικονομικό
- Γεωργίου, Δ., (1995), "Διεθνές Εμπόριο", Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική
- Καζάζης Ν., (2000), "Αποτελεσματικό Μάρκετινγκ για κερδοφόρες πωλήσεις", εκδόσεις Σταμούλης
- Κόγκας, Δ., (2007), "Στρατηγικό Επιχειρησιακό Περιβάλλον-Στρατηγική Διοίκηση", έκδοση Γ. Μπένου, Αθήνα
- Μπουραντάς Δ., Παπαλεξανδρή Ν., (1998), "Εισαγωγή στη Διοίκηση Επιχειρήσεων", Αθήνα, Ε. Μπένου
- Παπαδάκης, Β., (2002), "Στρατηγική των επιχειρήσεων", εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

- Παπαλεξανδρή Νάνσυ, (2001), "Δημόσιες Σχέσεις, Η Λειτουργία της Επικοινωνίας στη Σύγχρονη Επιχείρηση", έκδοση Γ. Μπένου, Αθήνα
- Παπαλεξανδρή Νάνσυ, (2003), "Διοίκηση Ανθρωπίνων Πόρων", έκδοση Γ. Μπένου, Αθήνα
- Παπαδάκης Β., (2002), "Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία", 4^η Έκδοση, Αθήνα, Ε. Μπένου
- Πουρναράκης, Κ., (1996), "Διεθνή Οικονομική", Εκδόσεις Κυριακίδη Αφοί
- Καραντώνης, Ηλ., (1995), "Διεθνείς Οικονομικές σχέσεις", Εκδόσεις Κυριακίδη Αφοί
- Τζωρτζάκης Κ. & Τζωρτζάκη Α., (1999), "Οργάνωση & Διοίκηση: Μάνατζμεντ Νέες Ιδέες & Τεχνικές στον 21^ο Αιώνα", 2^η Έκδοση, Αθήνα, Rosili
- Χολέβας Γ., (1997), "Διεθνείς Εμπορικές σχέσεις – Διεθνές Εμπόριο", Εκδόσεις Interbooks
- Χολέβας Γ., (1995), "Οργάνωση και Διοίκηση", εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Αγγλική Βιβλιογραφία

- Bernstein Jake: "Cycles of Profit", Harper Business, 1991.
- Boyes William J.: "Macroeconomics", 3rd Edition, Southwestern.
- Edwards & Magee: "Technical Analysis of Stock Trends", 5th edition, Boston MA.
- Galbraith John Kenneth: "Economics in Perspective", 1st Edition, Houghton Mifflin, 1990.

- Lee Tim: "Economics for Professional Investors", Simon & Schuster, 1992.
- Lipsey & Steiner et al.: "Economics", 9th Edition, Harper & Row.
- Mamis Justin: "The Nature of Risk", Wesley, 1991.
- Mishkin Frederic S.: "The Economics of Money, Banking, & Financial Markets", 3rd edition, Harper Collins, 1992.
- Livessey, Fr., (1986), "A Modern Approach to Economics", McGraw Edition
- Lindgreen, A., Davis, R., Brodie, R.J., Buchanan-Oliver, M. (2000), "Pluralism in contemporary marketing practice", The International Journal of Bank Marketing, Vol. 18 No.6, pp.294-308
- Maddison A., (1989), "The World Economy in the Twentieth Century", New York : Free Press
- Maddison A., (1995), "Monitoring the World Economy", New York Dover Publications, Inc.
- Maddison A., (1982), "Phases of Capitalist Development", London : Routledge
- Nellis Joseph G. : "The Essence of the Economy", Simon & Schuster, 1992.
- Saunders M., Lewis P. and Thornhill A., "*Research Methods For Business Students*", London: Prentice Hall, 2000
- Saunders et al, "*Specified ways for research and analysis of data*", Prentice Hall, 2005

Αναφορές από Διαδίκτυο και Οικονομικά Περιοδικά

- <http://openarchives.gr/view/275628>, *“Η περίπτωση των εισηγμένων Εμπορικών Τραπεζών”*, Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιώς, Βαγγέλης Μπάνος, 2006-2008
- http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1353, *“Μια Χρηματοοικονομική Ανάλυση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων σήμερα!”*, Banking and Finance, 20 χρόνια επιστημονικό Μάρκετινγκ, Ιούνιος 2006
- http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1353, *“Ο Οικονομικός Ρόλος των Τραπεζικών Ιδρυμάτων και Χρηματοοικονομικές Αναλύσεις”*, Banking and Finance, 20 χρόνια επιστημονικό Μάρκετινγκ, Ιούνιος 2006
- Investment Research & Analysis Journal, Γεωργιάδης Νικ. Ηρ., *“Ο Τραπεζικός Κλάδος στην Ελλάδα, Η Πορεία των Οικονομικών Μεγεθών των Μεγάλων Εμπορικών Τραπεζών το β’ εξάμηνο του 2005”*, Σεπτέμβριος 2006
- ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, *“Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”*, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα
- Μπερμπερίδης Τιμόθεος, *“ΧΡΗΜΑ”*, Μηνιαίο Οικονομικό και Επενδυτικό Περιοδικό, *“Η Λήψη Χρηματοοικονομικών Αποφάσεων και Χρηματοοικονομική Ισορροπία”*, Αθήνα, Νοέμβριος, 2007
- www.piraeusbank.gr, *“Ο Όμιλος”*, 2008
- www.piraeusbank.gr, *“Γραφείο Τύπου, Οικονομικές Επενδύσεις για Περασμένα Έτη”*, 2008

- www.piraeusbank.gr, "Ανθρώπινο Δυναμικό", 2008
- OECD, Key ICR Indicators available from: http://www.oecd.org/document/23/0,2340,en_2825_495656_33987543_1_1_11,00.html, accessed 25/9/2007)
- ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 1997, Στατιστικά και Οικονομικά Στοιχεία Επιχειρήσεων – Σχόλια και Παρατηρήσεις
- ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2005, Στατιστικά και Οικονομικά Στοιχεία Επιχειρήσεων – Σχόλια και Παρατηρήσεις
- ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2006, Στατιστικά και Οικονομικά Στοιχεία Επιχειρήσεων – Σχόλια και Παρατηρήσεις
- ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2007, Στατιστικά και Οικονομικά Στοιχεία Επιχειρήσεων – Σχόλια και Παρατηρήσεις
- ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2008, Στατιστικά και Οικονομικά Στοιχεία Επιχειρήσεων – Σχόλια και Παρατηρήσεις

Αναφορά Πηγών

- 1 Nellis Joseph G. : "The Essence of the Economy", Simon & Schuster, 1992.
- 2 Edwards & Magee: "Technical Analysis of Stock Trends", 5th edition, Boston MA.
- 3 Παπούλιας Γ., (1993), "Χρηματοοικονομική Διοίκηση", Γ' έκδοση, Β.Παπούλιας, 1993.
- 4 Παπούλιας Γ., (1993), "Χρηματοοικονομική Διοίκηση", Γ' έκδοση, Β.Παπούλιας, 1993.
- 5 Ρεπούσης Σπ., (2006), "Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Διεθνής Τραπεζική", Εκδόσεις Σακουλά, Αθήνα
- 6 Lee Tim: "Economics for Professional Investors", Simon & Schuster, 1992.
- 7 Lee Tim: "Economics for Professional Investors", Simon & Schuster, 1992.
- 8 Mishkin Frederic S.: "The Economics of Money, Banking, & Financial Markets", 3rd edition, Harper Collins, 1992.
- 9 Mishkin Frederic S.: "The Economics of Money, Banking, & Financial Markets", 3rd edition, Harper Collins, 1992.
- 10 Mamis Justin: "The Nature of Risk", Wesley, 1991.
- 11 Mamis Justin: "The Nature of Risk", Wesley, 1991.
- 12 Nellis Joseph G. : "The Essence of the Economy", Simon & Schuster, 1992.
- 13 Εφημερίδα «Το Βήμα», Παπαϊωάννου Γ., "Η διαχείριση των κινδύνων απασχολεί τους τραπεζίτες", 4 Απριλίου 2006

14 <http://openarchives.gr/view/275628>, *“Η περίπτωση των εισηγμένων Εμπορικών Τραπεζών”*, Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιώς, Βαγγέλης Μπάνος, 2006-2008

15 ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, *“Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”*, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα

16 Μπερμπερίδης Τιμόθεος, *“ΧΡΗΜΑ”*, Μηνιαίο Οικονομικό και Επενδυτικό Περιοδικό, *“Η Λήψη Χρηματοοικονομικών Αποφάσεων και Χρηματοοικονομική Ισορροπία”*, Αθήνα, Νοέμβριος, 2007

17 Investment Research & Analysis Journal, Γεωργιάδης Νικ. Ηρ., *“Ο Τραπεζικός Κλάδος στην Ελλάδα, Η Πορεία των Οικονομικών Μεγεθών των Μεγάλων Εμπορικών Τραπεζών το β' εξάμηνο του 2005”*, Σεπτέμβριος 2006

18 ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, *“Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”*, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα

19 ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, *“Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”*, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα

20 ICAP Group, (2007), Ζουπονίδης Κωνσταντίνος, *“Χρηματοοικονομικές Επιδόσεις των Εμπορικών Τραπεζών για το έτος 2006”*, Εκδόσεις ICAP Group, Αθήνα

21 ICAP – Οδηγός Επιχειρήσεων – Έκδοση 2006

22 Κόγκας, Δ., (2007)

23 Clarke T. & Clegg S., (1998)

24 Montana P. & Charnov B., (2005)

- 25 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 26 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 27 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 28 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 29 Μπερμπερίδης Τιμόθεος, "ΧΡΗΜΑ", 2007
- 30 Μπερμπερίδης Τιμόθεος, "ΧΡΗΜΑ", 2007
- 31 ICAP Group, (2007)
- 32 ICAP Group, (2007)
- 33 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 34 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 35 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 36 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 37 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 38 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 39 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 40 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 41 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 42 www.piraeusbank.gr, "Ο Όμιλος", 2008
- 43 Saunders M., Lewis P. and Thornhill A., (2000), *"Research Methods For Business Students"*, London: Prentice Hall.

44 Saunders et al, (2005), "*Specified ways for research and analysis of data*",
Prentice Hall

45 Zikmund W.G., (2000), "*Business Research Methods*". London: Harcourt
college publishers.